

30435

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KÜÇÜK SANAYİ İŞLETMELERİNDE FİNANSMAN
KAYNAKLARI İÇİNDE KREDİLERİN YERİ
VE
BİR UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

İSMET BOLAT

A D A N A

(1990)

I Ç İ N D E K İ L E R

	Sayfa
1. Giriş	1
2. Küçük Sanayi İşletmeleri Kavramı ve Ekonomik Açıdan önemi	13
2.1. Küçük Sanayi İşletmeleri Kavramı	13
2.2. Küçük Sanayi İşletmelerinin Ekonomik Açıdan önemi	16
2.2.1. Küçük Sanayi İşletmelerinin Üstünlükleri	17
2.2.2. Küçük Sanayi İşletmelerinin Sakıncaları	17
2.3. Küçük Sanayi İşletmelerinin Sorunları	18
3. Küçük Sanayi İşletmelerinin Finansman Kaynakları ve Bu Kaynaklar İçinde Kredilerin Yeri	32
3.1. Küçük Sanayi İşletmelerinin Finansman Kaynakları	32
3.2. Küçük Sanayi İşletmelerinin Finansman Kaynakları İçinde Kredilerin Yeri	37
3.3. Türkiye'de Küçük Sanayi İşletmelerine Yönelik Krediler	45
3.3.1. Türkiye Halk Bankası Kredileri	46
3.3.1.1. Kooperatif Kredileri	47
3.3.1.2. Küçük Sanayi Kredileri	47
3.3.1.2.1. Küçük Sanayi Tesis Kredileri	47

3.3.1.2.2.Küçük Sanayi İşletme Kredileri	47
3.3.1.3.Fon Kredileri	48
3.3.1.3.1.KSF-I Fonu	49
3.3.1.3.2.KWF Fonu	49
3.3.1.3.3.Dünya Bankası Kredi Fonu	49
3.3.2.Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Kredileri	49
3.3.2.1.Sanayi Siteleri ve Organize Sanayi Bölgesi Fonları	49
3.3.2.2.Küçük Sanatkâr Kooperatifleri Geliştirme Fonu	49
3.3.2.3.Küçük Sanayi Geliştirme Fonu	51
3.3.3.BAĞ-KUR Fonları	52
3.3.4.Dış Kaynaklı Fonlar	53
3.3.5.Diğer	54
3.4.Dünya'da Küçük Sanayiciye Yönelik Krediler	54
3.4.1.ABD'de	55
3.4.2.Japonya'da	56
3.4.3.Hindistan'da	57
3.4.4.Avrupa Topluluğunda Küçük Sanayi İşletmelerine Yönelik Krediler	58
3.5. Küçük Sanayi İşletmelerine Yönelik Kredilerin Türkiye ve Dünya'daki Genel Değerlendirmesi	62

4. İÇEL İİ Merkezinde Gıda Sektöründe Küçük Sanayi İşletmelerinin Finansman Kaynakları Üzerine Bir Araştırma ve Bulguları	66
4.1. Kullanılan Yöntem	67
4.2. Anket Sonuçları ile İlgili Bulgular	68
5. Sonuç ve Öneriler	79
Ekler;	
EK-1 Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin, Esnaf ve Sanatkârların Korunmasına ve Geliştirilme-86 sine Dair Yetki Kanunu	
EK-2 Anket Formu	
Kaynakça	89

T A B L O L A R L I S T E S İ

	Sayfa
Tablo 1 Küçük İşletmelerde Yıllara Göre İşyeri ve Çalışan Sayısı	4
Tablo 2 Türkiye'de İmalat Sanayinde Yer Alan İşletmelerin Ölçeklere Göre Dağılımı	15
Tablo 3 Temin ve Tevzi Kooperatiflerinin Yıllara Göre Dağılımı	20
Tablo 4 Çesitli İşletmelerde Yatırım Maliyetleri	27
Tablo 5 Kısa Vadeli Finansman Sorunlarının Dağılımı	29
Tablo 6 Uzun Vadeli Finansman Sorunlarının Dağılımı	30
Tablo 7 Küçük ve Büyük İşletmelere, Çesitli Kurumlarca Açılan Sanayi Kredilerinin Sayısal ve Nispi Değeri	44
Tablo 8 Halk Bankası İhtisas Kredilerinin Gelişimi	46
Tablo 9 Küçük Sanayi Kredilerinin Yıllar İtibarı İle Dağılımı	48
Tablo 10 Küçük Sanayi Siteleri ve Organize Sanayi Bölgeleri Fonlarının Gelişimi	50
Tablo 11 Sanayi Bakanlığınca Verilen Fonlar	52

4. BÖLÜMDE YERALAN TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 Gıda Sektöründe Üretilen Malların Çesitleri	67
Tablo 2 Küçük İşletmelerin Ne Şekilde Kurulduğu	69
Tablo 3 İşin Nereden Öğrenildiği	69
Tablo 4 Kuruluş Sermayesinin Nereden Alındığı	70
Tablo 5 Küçük İşletme Kurma Nedenleri	70
Tablo 6 Küçük İşletmelere Ait Sorunlar	71
Tablo 7 Küçük İşletmelerin Büyümesini Etkileyen Etmenler	71
Tablo 8 Küçük İşletmelerde Mali Sorunlara Nasıl Çözüm Bulunduğu	72
Tablo 9 Nakit Açığını Belirleyen Çalışmaların Olup Olmadığı	73

Tablo 10 Küçük Girişimcinin İşletmelerde Karşılaştığı Finansal Sorunları	74
Tablo 11 Küçük İşletmelerde Finans Sorununa Yol Açan Etmenler	74
Tablo 12 Finansman İhtiyacı İçin Başvurulan Kaynaklar	75
Tablo 13 Halk Bankası Kaynaklarından Faydalanma Oranları	75
Tablo 14 Küçük Girişimcinin Halk Bankası Kredilerini Kullanmama Nedeni	75
Tablo 15 Küçük Girişimcinin Banka Kredileri İçin Ne Gibi İşlemlerin Yapıldığını Bilip Bilmediği	76
Tablo 16 Banka Kredilerinin Aksayan Yönleri Var mı?	76
Tablo 17 Banka Kredilerinin Aksayan Yönleri Nelerdir?	77
Tablo 18 Kredi Maliyetlerinin Bilinip Bilinmediği	77
Tablo 19 Öneriler	78

GİRİŞ

1.1. Bilindiği gibi işletmeler, toplumun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla mal ve hizmet üreten ekonomik birimlerdir. Bu birimlerin sağlıklı, etkin, dinamik bir yapıya sahip olması toplumları da etkilemektedir. Bunun sonucu olarak işletmeler, (ister büyük ister küçük olsun) toplumları kendilerine destek verir şekilde hareket etmeye yöneltmişlerdir. Ayrıca küçük işletmelerin bu desteklere daha çabuk cevap vermesi nedeniyle, gelişmekte olan ülkeler, ekonomik yapılarını çoğu kez küçük işletmeler dayandırmak zorunda kalmışlardır. Nitekim bu ülkeler bireysel güçlerini, kapital birikimi olmadığı için belirli alanlara kanalizasyon edememekte, üstelik yabancı sermayeden de istifade etmeleri sınırlı kalmaktadır. Bu nedenle, gelişmekte olan ülkelere çoğunlukla küçük girişimciler kendi adlarını taşıyan işletmelerinde, toplumun ihtiyaçlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar.

Gelişmiş ülkeler diye tanımladığımız ülkeler ise, sanayileşmiş ve gerekli ekonomik, sosyal ve kültürel alt yapı sorunlarını çözmüş, ekonomik hayatın yürütülmesi için gerekli kapital birimini sağlamış büyük, orta, küçük işletmelerin yönetimini profesyonel yöneticilere terk etmişlerdir. Küçük işletmelerin fonksiyonlarının en belirgin özellikleri bu ülkelerde oluşmuş ve küçük işletmeler büyük işletmelerin tamamlayıcısı olarak görülmüştür. Nitekim UNITED STATE Steel Corporation 50.000 küçük işletme ile, General Electric

Corporation 32.000- küçük işletme ile işbirliği yapmaktadırlar(1).

Ülkemizde ise küçük işletmeler varlığı yönünden, başka bir ülkede görülemeyecek bir geçmişe sahiptir. Özellikle 13. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunun kuruluş yıllarında, o zamanın Sosyoekonomik yapısı içinde "Ahi-evran" tarafından oluşturulan Ahilik sisteminin en önemli özelliği, uyguladığı kuralların, zamanla oluşturulan İis ve Hukuk düzenlemelerinde kendini göstermesi olmuştur. Daha sonraki dönemlerde ise LONCA Sistemine geçişin olduğu görülmektedir. Lonca sistemiyle ile beraber bir takım düzenlemeler yapılmış ve 16. Yüzyıl başlarında doğu ve batı ticaretinin ortasında bulunması nedeniyle o çağlara göre yeterli kapital birikimi de sağlanmıştır.

Görüleceği gibi, ülkemizde küçük işletmelerin varlığı, bu tür işletmelerin tarihsel gelişimlerinin ilk dönemlerine rastlamaktadır. 18. Yüzyılda ise Avrupa'da sanayi devrimi başlamış ve gerçekleşmiş, bu da Osmanlı İmparatorluğunun "İslah Sanayi Komisyonunu" kurmasına neden olmuştur. Komisyon küçük Atelyeleri birleştirmiş ve daha büyük işyerleri haline dönüştürmüştür. 1879'da "İstanbul Ticaret Odasının" kurulması küçük sanayi ve esnaf sanatkarın bir çatı altında toplanmasını sağlamıştır.

Türkiye Cumhuriyetinin kurulması ile birlikte de bir örgütlenme başlamış ve ilk olarak Halk Bankası küçük

(1) Alev Baç, "Dünya'dan çeşitli örneklerle küçük işletmelerin kalkınmadaki rolü", Dünya'da ve Türkiye'de küçük işletmelerin kalkınmadaki rolü sempozyumu, SEGEM, Ankara, 1983, s.9.

işletmelerin finansman sorununu gidermek için 1933 yılında kurulmuştur. 1943'te Ticaret ve Sanayi Odası, Esnaf odaları, Ticaret Borsaları yasasında yürürlüğe girmiştir. Ancak bu yasalar da gelişmenin nasıl yapılacağına dair bir açıklama getirememiştir. 1950 sonrası izlenen sanayi politikası ile oluşan gelişmeler, 1957 yılında "Sanayi Sicil Kanununun" yürürlüğe girmesine neden olmuştur.

1963 ve daha sonrası ise 5 Yıllık kalkınma planlarının uygulanmaya başlandığı yıllardır. Planlı ekonomide küçük işletmeler için bir geçiş dönemi olmuştur. Ama hazırlanan planlarda Esnaf Sanatkar ve küçük işletmeler bir arada zikredilmistir. Bunun nedeni bugün bile tanımlama üzerinde görüş birliğine varılamamış olmasıdır. Oysa bu yapılan I.Besyillik kalkınma planlarında bu kesimin sorunları ile ilgilenecek merkezi bir teşkilatın kurulması öngörülmüştür.

1968-1972 Döneminde saptanan politikalar I.Plandaki içeriklere benzemekle beraber biraz daha uygulamaya yönelik çalışmalarda bulunulmuştur.

1978-1983 Döneminde ilk kez küçük sanayi ve esnaf sanatkar ayrımı yapılmış, açılan krediler sonucu 18.300 işyerini kapsayan 70 site kurulmuş, 22.127 işyerini kapsayacak 62 sitenin inşaatına başlanmış, 25 adet proje ise ihaleye hazır hale getirilmiştir. Ayrıca KUSBET 1983 Yılında revizyon yaparak faaliyetlerini düzenli hale getirmiştir.

1985-1989 Döneminde ise bu kesime ait ilke ve politikalar saptanmış ayırımın yapılması için gerekli tedbirlerin alınması öngörülmüştür.

Önümüzdeki 1990-1994 Döneminde 6.Besyillik kalkınma

planında ise küçük sanayi işletmelerine geniş yer verilmekte ve bu kesimin güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Bilindiği gibi Devlet İstatistik Enstitüsünün 1985 genel sanayi ve işleri sayımı sonuçlarına göre işyerlerinin toplam sayısının %93'ünü küçük, %7'sini büyük işletmeler oluşturmaktadır. İstihdam açısından da çalışanların %68'ini küçük işletmelerin bünyesinde topladığı saptanmıştır. Avrupa topluluğunda ise topluluk bünyesindeki firmaların yaklaşık %90 nı küçük işletme olduğu ve toplam çalışan nüfusun %60 nın bu alanda istihdam edildiğini görüyoruz(2).

Türkiye'de küçük işletmelerin 10 Yıllık performansına bakılırsa hem işletme sayısı hem de istihdam açısından olumlu bir trend izlediği görülür. Hatta istihdamdan yana önemli sıçramadan bile söz etmek mümkündür. Nitekim Tablo I'den bu gelişmeyi rahatça görmek mümkündür.

TABLO I
KUÇUK İŞLETMELERDE YILLARA GÖRE İŞYERİ VE ÇALIŞAN SAYISI

Yıllar	İşyeri Sayısı	Çalışan Sayısı
1970	170.479	99.881
1980	177.159	217.634
1985	183.572	917.860

Kaynak: DİE, 1985 Genel Sanayi ve İşyeri Sayımı.

Dünya'daki küçük işletme tanımlarına göz atıldığı zaman küçük işletme kavramı, ekonomiye, kişilere, sektörlerle göre değiştiği için oldukça zor anlaşılmaktadır(3).

(2) M.P.M., **Küçük Sanayi İşletmelerimizin konumu önemi ve AT'a girerken karşılaşılabilecek sorunlar ile çözüm yolları**, No:426 Ankara,1990, s.19.

(3) Ali Ceylan,**Küçük İşletmelerin finansal yönetimi ve Bursa bölgesinde bir uygulama**, Üniversite Basımevi, Bursa,1982, s.1.

Nitekim küçük kelimesinin subjektif bir kavram olduğu görölmektedir. Örneğin, Türkiye'deki bir küçük işletme ile ABD'deki küçük işletme boyutları farklıdır. Çünkü ekonomik boyutlar büyüdükçe o ülkenin küçük işletme tanımında değişmektedir(4).

Tanım değiştikçe kullanılan ölçülerde devletten devlete değiştii gibi, aynı ülke içinde zamanla farklı tanımlar yapılmaktadır. Türkiye türünde, hızla gelişen ülkelerde bu zaman aralıkları daha kısa olmakta ve aşağı yukarı her beş yılda bir yeni tanımlar, yeni ölçütler getirilebilmektedir. Tanım yapılırken kullanılan ölçütler kuruluşun amacına göre değişebilmektedir. Ülke ve yazarlarda birlik olmamakla birlikte, küçük işletme türlerinin tanımlanmasında ülkeler arasında bir ortak yaklaşım vardır. Bu yaklaşıma göre küçük işletmeler aşağıdaki şekilde sınıflandırılır(5).

- Küçük ticaret işletmeleri,
- Küçük sanayi işletmeleri,
- Küçük hizmet işletmeleri.

Aslında küçük işletmeler büyük işletmelerin küçültölmüş hali olmayıp, özelliklerinin de ortaya konulması gerekmektedir. Bu özellikler küçük işletmeleri büyük işletmelerden ayıran belirgin farklılıkları yansıtmakta "NİTEL" ve "NİCEL" ölçütler olarak ortaya çıkmaktadırlar. Birçok yazarlar "NİTELİKSEL" olarak aşağıda sıralanan özellikleri içeren işletmeleri küçük olarak kabul

(4) İ.T.O., Küçük İşletmelerin Finansman ve Yönetim Sorunları, Yayın No:1986-13, İstanbul 1986, s.6.

(5) İ.T.O., a.g.e., s.7.

etmektedirler(6).

- Yönetim bağımsızdır ve sahibi aynı zamanda yöneticidir.
- Sermaye bir kişi ve küçük bir grup tarafından yöneticidir.
- Çalışanlarla yöneticiler arasında kişisel ilişkiler daha fazladır.
- İşletme sahibi bizzat işletmelerde çalışır ve kontrol yetkisi kendisine aittir (7).
- Daha çok buldukları bölgede iş yaparlar(8).

Genellikle yönetim farklılıklarını içeren bu özelliklerle, küçük işletmeleri büyük işletmelerden ayırmak en kestirme yoldur(9). Oysa küçük işletmeler için en çok başvurulan yol, "NICEL" ölçütlerinden yararlanmaktır. Nicel ölçütler çok çeşitli olup, bunlardan bazılarını aşağıdaki şekilde belirleyebiliriz. Bunların bazıları birlikte, bazıları ayrı ayrı, küçük işletme tanımlarında kullanılmaktadır(10).

- Personel sayısı,
- Makine sayısı,
- Sabit varlık ve değeri,
- Makina farkı değeri,
- Satış tutarı,

(6) Tamer Müftüoğlu, Türkiye'de küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleri, A.Ü.Basın yayın Yüksekokulu Basımevi, Ankara, 1989, s.32.

(7) B.V. Carsberg, M.J. Page, A.D. Sindall, I.D. Waring, Small Company Financial Reporting, Published in Association with in England, 1985, s.3.

(8) Baumbach M. Clifford, Kenneth Lawyer, Pearce Kelley, How to Organize and Operate a Small Business, 5 Ed. Prentice Hall Inc., Englewood Cliff, New Jersey, 1973, s.4-5.

(9) Sibel Tanberg, Küçük işletmeleri Yönetim Problemleri, Sevk ve İdare dergisi, Ocak 1975, s.24.

(10) Müftüoğlu, a.g.e., s.68.

- Toplam sermaye tutarı,
- Kullanım alanı,
- Kapital kullanım derecesi.

Nicel ölçütleri kullanan ülkelerde, tanım farklılıklarının olması doğaldır. Çünkü genellikle ticaretle uğraşan işletmelerde "Yıllık satış tutarına", hizmet işletmelerinde "Müşteri sayısına", sanayi işletmelerinde "İşgören sayısına ve sermaye tutarına" göre değerlendirme yapılmaktadır(11). Çeşitli ülkelerin küçük işletme ölçütleri incelenecek olursa; AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'nde küçük işletmeler idaresi (S.B.A.) tanıma esas olarak "Yıllık satış tutarı ve işgören sayısını" almış ve en fazla 250 işçi çalıştıran işletmeleri küçük işletme olarak tanımlamıştır(12).

OECD Ülkelerinde "En fazla 100 işgören çalıştıran işletmeleri" küçük işletme olarak tanımlamışlardır. OECD Sınıflandırmasının Avrupa Topluluğu tarafından da kabul edildiği görülmektedir. Buna göre Avrupa Topluluğunun son yıllardaki yayınlarında (1-19) istihdama sahip olan işletmeler küçük olarak sınıflandırılmaktadır. İNGİLTERE'de Bolton komitesinin yaptığı çalışmaların sonucu ABD'deki gibi sektörlere göre belirlenmiştir(13). 200 den daha az personel alan işletmeler şeklinde bir tanım vardır. FEDERAL ALMANYA'da nicel olarak işgören sayısı, yıllık satış tutarı ve sermaye tutarının üçü birlikte kullanılmıştır. Diğer bir deyimle işyerinde (5-20) işçi çalıştıran, 100-400 bin DM.

(11) Ceylan, a.g.e., s.3.

(12) San Özalp, KÜÇÜK İşletmeler, Ankara, 1975,s.2.

(13) Bac, a.g.e., s.9.

yıllık satış tutarı ve sermaye tutarı 50-20 bin DM. olan işletmeler küçük işletme sayılmışlardır. Kullanılan nitel ölçütler ise, işletme sahibinin işletme ile özdeşleşmesi, bağımsızlık, sermaye piyasasından fon temin edememesi biçimindedir(14). İTALYA'da (1-500) işgören çalıştıran işletmeler küçük olarak kabul edilmektedir (15).JAPONYA'da daha çok niteliksel ölçütlere göre ayırım yapılmıştır. Bu ülkede küçük işletmeler; 100 kişinin altında çalışanı bulunan işyerlerini temsil etmektedirler.

Japonya'nın yaptığı tanımlarını sınıflarsak;

- Sermayesi 100 Milyon Yen'den fazla olmayan ve çalıştırdığı işçi sayısı 300 den az olan işletmeler,
- Sermayesi 30 Milyon Yen'den ve çalıştırdığı işçi sayısı 100'den az olan işletmeler,
- Sermayesi 10 Milyon Yen'den ve işgöreni de 50'den az perakendeci ve hizmet işletmeleri,(16)
- Taşeron firmalar şeklinde olmaktadır.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'de çevirici güç kullanmayıp 50'den az personel çalıştıran, çevirici güç kullanıp 20'den az personel çalıştıran işyerleri olarak tanımlar(17). Dünya Bankası "(1-50) arası işgören çalıştıran işyeridir" diye tanımlar.

(14) Eugene Stanley, Morse, Richard, *Modern Small Industry for Developing Countries*, McGraw Hill Book Company, Newyork, 1965, s.12.

(15) Stanley, Morse, a.g.e., s.12).

(16) Baykal ve diğerleri, *Küçük Sanayi'nin Yeri, Önemi ve Pazarlama Uygulamaları*, MPM yayınları 328, Ankara, 1985, s.16-17.

(17) Nezih Gökdoğan, "Dünya'da ve Türkiye'deki Küçük İşletmelerin Kalkınmadaki Rolü", *Dünya'da ve Türkiye'de Küçük İşletmelerin Kalkınmadaki Rolü Sempozyumu*, Ankara 1983, 17-18 Ekim, s.3.

HINDISTAN'da ise sektörlere göre değişmektedir ve küçük işletmeler için ayrı, yardımcı işletmeler için ayrı tanımlar yapılmıştır. Söz konusu ülkede küçük işletmelerin tanımlarında Nicel ölçütler kullanmışlar ve "Yaptıkları Sabit yatırımlar 3.5 Milyon RS'yi aşmayan işletmeler" olarak tanımlamışlardır(18).

TÜRKİYE'de ise, tanımlar amaca göre yapılmaktadır. Örneğin, DİE küçük ticaret işletmelerini yıllık satış tutarına göre "5 milyonun altındaki işletmeler", küçük sanayi işletmelerini çalışan personel sayısına göre, hizmet işletmelerinide yatak sayısına göre, lokantalarda masa sayısına göre tanımlamaktadır. DİE 1980 sayımında 1-19 işçi çalıştıranları küçük, 20 ve fazla personel çalıştıranları büyük ölçekli işletmeler olarak tanımlarken 1985 sayımında bu ayrımı (1-24) ve 25 ve fazlası olarak yapmıştır.

Kanunlarımızda yeterli açıklık olmamakla beraber, sadece Ticaret Kanunumuzda, Esnaf, Sanatkar ve küçük sanayici için bir tanım yapmayarak, kimler Tacir sayılmaz ise onu belirtmiştir.

Görüldüğü gibi ülkemizde küçük işletmelerle ilgili birçok çeşitli tanımlar yapıldığı halde, bir açıklık yoktur. Bugün için, küçük işletmelerin tanımını sektör farkı gözetmeden yaparsak: "Kendi sahasındaki işletmeler karşısında etkinliği olmayan genellikle bulunduğu bölgede iş yapan ve en fazla 50 kişi çalıştıran işyerlerine KÜÇÜK İŞLETME" diyebiliriz.

(18) M.D. Little, Mazumdar, D., Page, M, Small Manufacturing Enterprises A Comparative Analysis of India and Other Economies, A World Bank Research Publication, 1987, s.26.

Türkiye Halk Bankası ise en çok 50 personel çalıştıran, 350 Milyon TL. değerinde makine parkına sahip işyerlerini küçük işletmeler olarak tanımlar(19).

SANAYİ ve YATIRIM BANKASI ise en fazla 350 Milyon Dolar değerinde makina parkına sahip işletmeleri küçük işletme olarak tanımlar.

KÜSBET tanımı ise; "(1-19) arası personel çalıştıran işletmeler" şeklindedir.

Görüldüğü gibi Türkiye'de küçük işletmelerin tanımında ilk sırayı "personel sayısı" almaktadır. Ancak bu tanımlar Avrupa Topluluğu ile karşılaştırma yapmaya olanak vermemektedir. Esasında tanımların yalnız istihdama bakarak yapılması yeterli değildir. Ancak karşılaştırmada bir ölçütü de temel almak gerekmektedir. Bu nedenle bu çalışmada son yıllarda Avrupa Topluluğunca kabullenilen OECD'nin istihdama dayalı sınıflandırması esas alınarak (1-20) istihdama sahip işletmeler küçük ölçekli işletme olarak kabul edilmiştir. Ayrıca Türkiye'nin koşulları gereği (1-9) çok küçük, (10-24)'de küçük olarak istihdama dayalı ayırım da gözönüne tutulmaktadır.

Küçük işletmelerin sektör olarak yapısı ele alındığında homojen bir yapıya sahip olmadığı gözlenebilir. Aynı üretim alanlarına göre de küçük işletmeler farklı yapısal özellikler göstermektedir. Bu durum kuruluş amaçlarının farklı olmasına bağlanabilir. Kuruluş amaçlarına baktığımızda şu faktörler üzerinde durulduğu anlaşılmıştır (20).

(19) Halk Bankası, 1988 Yılı Faaliyet Raporu, s.92.

(20) Cemalçılar ve diğerleri, İşletmecilik Bilgisi, İstihdam Üzürlü Çocuklar Vakfı Yayınları, No:3, Eskişehir, 1989, s.37

- Kendi işyerinin patronu olma isteği,
- Aile reisinin, hem kendisine hem çocuklarına iş temin etme isteği,
- Kâr etme isteği, küçük işletme kuramının en önemli nedenlerinden biri, kâr etme isteğidir(21).
- Elde bulunan paranın daha büyük işletmeler kurmaya yetmemesi,
- Küçük işletmelerin kişileri daha çok tatmin etmesi, işletme sahibine haz ve heyecan vermesi nedeni ile kendi işyerini kendilerinin kurması,

- Gelecekte küçük işletmelerin büyüyüp gelişeceği inancı,

- Mesleğini değerlendirme isteği,

Ayrıca bunların dışında, topluma hizmet, işletmenin yaşamını devam ettirme isteği, iyi ücret ödeme gibi nedenleri de ilave edebiliriz(22). Anket çalışmamız sırasında bu kuruluş nedenlerinin hepsinin Türkiye için geçerli olduğu görülmüştür.

Küçük işletmeler, ferdi tasarrufları teşvik eden, talep değişikliklerine kolay uyum sağlayan teknolojik yeniliklere yatkın olan, bölgeler arasında dengeli gelişmeyi sağlayan birimlerdir. Ancak ülkemizde gereği gibi desteklenme ve yönlendirme görmedikleri için bir takım sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Özellikle de finansman kaynağı bulmada çok fazla zorlanmaktadırlar.

(21) Atilla Gönenli, *İşletmelerde Finansal Yönetim*, İşletme İkt. Ens. Yayınları No:79 İstanbul, 1985, s.13.

(22) J. Van Horne, *Finansal Yönetim Politikaları*, (Çeviren Osman Tekok ve diğerleri), Ankara İ.T.İ.A. Yayınları, 1978, s.6.

AET'ye girme aşamasında bulunduğumuz şu günlerde daha dengeli bir ekonomi oluşturma çabalarında, küçük işletmelerin gözardı edilmeyeceği düşüncesiyle yapılan bu çalışma beş bölüme ayrılmıştır. Önce küçük işletmelerin genel hatları içinde inceleyip nasıl geliştiği hakkında açıklama yapılmış, ikinci bölümde genel sorunlar ve ekonomik açıdan önemi üzerinde durulmuş, üçüncü bölümde küçük sanayi işletmelerinin çok ihtiyaç duyduğu finansman kaynakları ve bu kaynakların içinde kredilerin yeri incelenmiş, hem tüketiciye hem de dünyada küçük sanayiye yönelik krediler araştırılmıştır. Dördüncü bölümde küçük işletmeleri kapsayan bir anket uygulaması yapılmıştır. Son bölümdede konuyla ilgili güçlüklerin giderilmesi için ileri sürülen öneriler ile araştırma son bulmuştur.

2- KÜÇÜK SANAYİ İŞLETMELERİ KAVRAMI VE EKONOMİK AÇIDAN ÖNEMİ

2.1 Küçük Sanayi İşletmeler Kavramı

Makinelerin sanayi üretimine girmesiyle birlikte başlayan kütle üretimi, çağımız toplumunun değişik ihtiyaçlarına cevap veremediği gibi, ekonomik hayatın her sektörüne de girememiştir. Oysa insanlar artık daha orjinal, daha estetik ve el emeğini gerektiren işlere rağbet etmektedirler. İste kütle üretiminin karşılamakta ve büyük işletmelere yardımcı olmakta, aynı zamanda sanayi atıl kapasite sorunu çözümünde etkili olmaktadır(24).

Zaten küçük sanayi işletmelerinin en önemli özelliğinden birisi, büyük işletmelerin tamamlayıcısı olmasıdır(25). Sanayileşmiş ülkelerde özel üretimin 1/3'ünün küçük işletmeler tarafından yapılmış olması, bu düşünüsü haklı çıkarmaktadır(26).

Küçük sanayi işletmelerinin günümüzde dış pazarlara açılma şansı olmakla birlikte, mali yetersizlikler nedeni ile daha çok mahalli ihtiyaçlara yönelik üretim yapmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde ve bizim ülkemizde küçük sanayi işletmeleri, mahalli kaynakların yerinde ve etkin bir şekilde değerlendirilmesinde, bölgeler arası dengesizliğin ortadan kaldırılmasında, göçlerin önlenmesinde oldukça fazla rol oynamaktadırlar.

(24) Erol Zeytinoglu, "Avrupa Ekonomik Toplulugunda Küçük Sanayinin Önemi", I.K.V.Dergisi, No:46, Haziran 1986, s.13.

(25) Ertan Toskay, "Küçük Sanayi'nin Önemi", I.K.V. Dergisi Küçük ve Orta Ölçekli Sanayinin gerekliliği semineri, MPM Yayınları, No:198, s.3.

(26) Remzi Fındıklı, "Küçük Sanayi İşletmelerinin Gerekliliği ve Sorunları", Küçük İşletmelerinin Problemleri ve Çözüm Yolları Sempozyumu, İstanbul 12-13 Aralık 1983, s.4.

Bu durum sanayileşmiş ve sanayileşmekte olan ülkelerde küçük sanayinin tekrar gündeme gelmesine ve sayısının artmasına neden olmaktadır (27).

Ülkemizde de küçük sanayi işletmeleri, işyeri sayısı ve istihdam açısından oldukça önemli bir ağırlığa sahiptir.

Türkiye'de 1970-1985 yıllarının gelişimini incelersek 1970-1980 dönemi Dünya genelinde olduğu gibi gerek ekonomik, gerek sosyal yapıda önemli dalgalanmaların olduğu bir dönemdir. Buna rağmen 10 yıllık sürede küçük sanayi işletme sayısında %4.9'luk bir artış olmuştur. Sonraki 5 yılda ise dahada geliserek bu oran, 1985 de %9.8'e yükselmiş ve faaliyetlerini sürdürmeye devam etmişlerdir. Bu oldukça dikkati çeken bir durumdur. Bu arada 1970-1985 döneminde işletme sayısındaki artışa karşılık istihdamda %40 oranında bir artış kaydedilmiştir. Küçük işletmelerin herşeye rağmen faaliyetlerini sürdürmeleri önemini artırmıştır. Bu gelişmeler Tablo-2'de takip edilebilir.

Küçük sanayinin sektörler içindeki yerini, günümüzdeki özellikleri açısından üç grupta toplayabiliriz(28).

- Küçük sanayinin yasayamayacağı sektörler, (Kimya Sanayi ve Demir-Çelik gibi ileri teknoloji veya yoğun sermaye yatırımı gerektiren sektörler),

- Küçük sanayinin, büyük sanayinin gelişmesine paralel olarak gelişebildiği sektörler (Tasıt araçları ve malzemelerinde olduğu gibi),

- Küçük sanayinin yaşama şansının fazla olduğu

(27) Fındıklı, a.g.e., s.2.

(28) Fındıklı, a.g.e., s.3-4.

Tablo - 2

Türkiye İmalat Sanayinde Yer Alan İşletmelerin
Ölçeklerine Göre 1970 - 1985 Dönemi Gelişimi

GRUPLAR	1970			1980			1980/70			1985*			1985/80			1985/70		
	İşyeri		İşçi	İşyeri		İşçi	İşyeri		İşçi	İşyeri		İşçi	İşyeri		İşçi	İşyeri		İşçi
	Adet	%		Adet	%		Adet	%		Adet	%		Adet	%		Adet	%	
1-19 işçi	172.339	98.3	353.532	42	180.900	74.4	507.683	40.5	4.9	44	189.345	97.4	565.764	40	4.6	11.4	9.8	60.4
20-99 işçi	2.135	1.2	88.052	10.5	3.634	1.9	145.837	11.6	70.2	65.6	3.384	1.7	157.575	11	6.8	8	58.5	78.9
100-499 işçi	620	0.3	135.693	16.2	904	0.4	197.515	15.7	45.8	45.5	1.141	0.5	254.476	18	26.2	28.2	84	87.5
500+ işçi	205	0.1	261.111	31.1	290	0.1	399.469	31.9	41.4	52.9	342	0.1	434.091	30.7	17.9	8.6	66.8	66.2
TOPLAM	175.299	100	837.388	100	185.728	100	1.250.504	100	5.9	49.3	194.216	100	1.411.976	100	12.9	10.7	68.6	68.6

* 1985 sayımında ele alınan kriterler değişmiş olduğundan (1 - 19) arası işletmeler (1 - 24) olarak değerlendirilmeye alınmıştır.

Kaynak : AET'de Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler ve Türkiye, 1988, s.89

sektörler (Özellikle gıda maddeleri ve konfeksiyon sanayi),

Küçük sanayinin, ülkemizde en çok toplandığı ekonomik faaliyet kollarını şöyle sıralayabiliriz(29). Gıda, Dokuma, Orman Ürünleri, Kâğıt Sanayi, Kimya Sanayi, Tas-Toprak, Metal ara Sanayi, gibi. Ancak bu sanayi kollarınının "Dört" ana sektörde birleştiğini görüyoruz:

- Dokuma ve Deri,
- Gıda, İçki ve Tütün,
- Orman Ürünleri,
- Makine teçhizat ve Metal esya sanayi

DiE'nin yaptığı 1985 Genel sanayi ve işyeri sayımı sonuçlarına göre küçük sanayi işletmeleri:

Dokuma ve Deri Sanayi	İşyerlerinin İşgücünün	% 1.9 unu % 28.2 sini
Orman Ürünleri Sanayi	İşyerlerinin İşgücünün	% 19.7 sini % 17.6 sini
Gıda ve İçki Sanayi	İşyerlerinin İşgücünün	% 17.9 unu % 17.2 sini
Makine ve Teçhizat Sanayi	İşyerlerinin İşgücünün	% 2.5 ini % 2.6 sini

oluşturmaktadır.

2.2- Küçük Sanayi İşletmelerinin Ekonomik Açıdan Önemi

Küçük işletmeler bugüne kadar yeterince değerlendirilmemiş, ancak giderek daha fazla dikkatleri üzerine çekmeye başlamışlardır. Özellikle ekonomik, politik istikrarın ve sosyal barışın güvencesi olarak görülmektedirler. Bilhassa bu işletmelerin 1970 sonrası yaşanan krizlere rağmen faaliyetlerini sürdürmeleri ve ülkelerinin ekonomisine katkıda bulunmaları, önlemlerini

(29) Gökdoğan, a.g.e., s.9

dahada artırmıştır. Alt bölümde bu işletmelerin üstün yanları ve sakıncalı tarafları açıklanmaya çalışılmıştır.

2.2.1. Küçük Sanayi İşletmelerinin Üstünlükleri

Küçük sanayi işletmeleri, bütün ekonomilerde önemli bir yer edinmişlerdir. Bunun nedeni üretim teknolojisindeki değişikliğe çabuk uyabilmesi, talep değişikliğine cevap verebilmesi ve yeni fikirleri uygulama şansının fazla olmasıdır. Ayrıca yeni bir malın pazar yönünden uygun olup olmadığının anlaşılmasında da dinamik bir rol oynamasıdır(30). Günümüzde büyüyen ve gelişen ekonomiler nedeniyle tüketicinin gelirindeki bu artışlar, mal ve hizmetlere olan talebi artırmaktadır. Çünkü geliri artan kişiler daha çok özel mal ve hizmet talep etmektedir. İşte bu az miktardaki üretim veya özel talepler, ancak bu işletmelerce karşılanabilmektedir.

Öte yandan, birtakım işler özelliği itibariyle ancak küçük işletmelerce yapılabilirler ve bu işlerde genellikle el emeği hakimdir. Küçük sanayi işletmelerinde girişimcilerin çoğu personelle birlikte çalıştığı için iki tarafında birbirini tanıması ve anlaması kolaylaşmakta ve personelle ilgili pek fazla sorun çıkmamaktadır. Aynı sebepten işletme içi haberleşme de iyi çalışacak, zamandan da tasarruf sağlanacaktır(31).

2.2.2. Küçük Sanayi İşletmelerinin Sakıncaları

Küçük sanayi işletmelerinin başında bulunan kişiler genellikle gerekli eğitim görmemiş ve modern işletmeciliğin

(30) Demalcılar ve diğerleri, a.g.e., s.37.

(31) J.A.Reinecke ve diğerleri, Introduction to Business, 6 th Edition, Massachusetts, 1989, S.111.

gerektirdiği tecrübeye sahip olmayıp yalnızca kendisinin uzman olduğu teknik konuda tecrübe kazanmışlardır. Bu yüzden küçük işletmelerin yöneticisinin tecrübe ve yeteneği bir noktadan sonra yetersiz kalmaktadır(32).

Ayrıca, küçük işletmelerinin sermaye piyasalarından sermaye sağlamaları çok zor olmaktadır. Çünkü bankalar ve sermaye veren kuruluşlar verdikleri paranın geri döneceğinden emin olmak isterler. Bu yüzden de daha çok büyük ve güvenilir işletmeler ile çalışmayı tercih ederler. Küçük girişimciler bu gibi parasal zorluklar karşısında daha çok çalışmaya başlarlar, sonuçta da çok yıpranırlar(33).

Öte yandan bu işletmelerin kurulmaları da genellikle iyi bir pazar araştırmasına dayandırılmadığı için bu durum satışları, işletmenin kârlılığını olumsuz bir biçimde etkiler(34).

2.3. Küçük Sanayi İşletmelerinin Genel Sorunları

Oldukça köklü bir geçmişı olan ve günümüzde önemi gittikçe artan küçük sanayi işletmeleri, ekonomik yapıdaki değişmelere karşı çok hassas olup çabuk etkilenirler. Ayrıca değişen koşullara adapte olabilme yeteneği de fazladır. Mesleki bilgi ve tecrübesiyle işletmesindeki üretim faaliyetine, yeterli olmamakla birlikte yön vermeyi başaran küçük sanayi işletmelerinin yöneticileri pazarlama, finans, personel gibi diğer işletme fonksiyonlarında aynı başarıyı gösterememektedirler. Sonuçta küçük sanayi işletmelerinin sorunları gittikçe artmaktadır. Küçük sanayi işletmelerinin

(32) Fındıklı, a.g.e., s.5.

(33) Cemalçılar ve diğerleri, a.g.e., s.86.

(34) Ceylan, a.g.e., s.15.

sorunları çok çeşitli olmakla beraber aşağıdaki biçimde sıralanabilir:

- Hammadde, malzeme ve teknoloji tedariki,
- İsyeri sorunu
- Personel tedariki ve eğitim sorunu,
- Pazarlama sorunu,
- Kalite ve standart sorunu,
- Sosyal güvenlik sorunu,
- Finansman sorunu.

2.3.1. Hammadde, Malzeme, Teknoloji Tedariki

Hammadde, malzeme, teknoloji tedariki küçük sanayicilerin önemli sorunlarından biridir. Küçük girişimcinin, hammadde ve malzemeleri piyasadan temin etmesi ve bu malların, piyasadan fazla alınmaması nedeni ile indirimlerden yararlanamamaktadır(35). Yüksek fiyatla alınan girdiler üretim maliyetinin artmasına neden olmaktadır. Ayrıca sık sık hammaddeye gelen zamlar küçük sanayi işletmelerini zor durumda bırakmaktadır. Öte yandan ürettiği malları vadeli satıp, hammaddeyi peşin alan küçük girişimci için, tedarik sorunu çok büyük önem arz etmektedir.

Küçük sanayinin bazı meslek gruplarında bu hizmet küçük sanat kooperatifleri aracılığı ile yürütülmektedir(36).

Temin ve tevzi kooperatifleri adı altında kurulan bu kooperatifler küçük sanayiye yönelik hizmet verirler.

(35) UNIDO, Small-Scale Industry, United Nations, Publication, Newyork 1979, s.5-6.

(36) Orhan Pazarcık ve diğerleri, Küçük Sanayinin Yeri, Önemi ve Pazarlama Uygulamaları, MPM Yayınları, No:328, Ankara, 1985, s.45.

Bunların yıllara göre dağılımı kümülatif olarak aşağıda verilmiştir.

Tablo 3
Temin ve Tevzi Kooperatiflerinin Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Temin ve Tevzi Kooperatiflerinin Sayısı
1979	84
1980	105
1981	115
1982	118

Kaynak : Esnaf, Sanatkar ve Küçük Sanayi Özel İhtisas Komisyon Raporu, DPT, Ankara 1983, S.28.

Küçük sanat kooperatifleri, yurt içinde temini mümkün olan malzeme, makine ve teçhizatın küçük sanayiciye tahsisı konusunda Sanayi Bakanlığına bağlı kuruluşlar ve İktisadi Devlet Kuruluşları nezrinde girişimde bulunmaktadırlar. Ancak bu girişimler, sayıları yüzbinleri bulan küçük sanayicilerin tedarik sorununu çözdüğü anlamını taşımaz(37).

2.3.2. İş Yeri Sorunu

Küçük sanayiciler, şehirlerde ve kasabalarda her zaman mahalle aralarında; ihtisaslaşmadan ve dayanışmadan uzak dağınık bir biçimde faaliyette bulunurlar. Küçük sanayiciler, yaptığı üretim çeşidine göre değişen ve gürültü, toz ve duman ile semt sakinlerini rahatsız etmektedirler.

Bunun içinde "Hıfsızsiha Kurumu" duruma müdahale etmekte, işyerlerinin faaliyetini önlemeye çalışmaktadır. Dıysa küçük sanayici %90 nı kira ile tuttuğu işyerlerinin, iş mahaline yakınlığını aramaktadır.

Onların bu kötü şartlardan kurtarılması, sağlıklı

(37) DPT, 5.Beş Yıllık Kalkınma Planı, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Esnaf, Küçük Sanayi ve Sanatkar, Yayın No:1913, DİK 298, Ankara 1983, s.36-37.

koşullara sahip, teknik ve ekonomik yönden şehircilik ilkelerine uygun, imar planında gösterilen bölgede modern iş yerleri inşa edildiği takdirde mümkün olacaktır.

Böyle olursa, onarım işlerinden imalata, imalattan seri imalata geçmeleri ve sonunda yan sanayi olmaları olanağı yaratılacaktır. Nitekim bu durum, pilot bölge çalışmaları olarak niteleyebileceğimiz GAZİANTEP'de gözlenmiştir.

Tamamının Sanayi ve Ticaret Bakanlığının sağladığı kredi ile inşaatı tamamlanan bu sitede yer alan imalat konusu KÜSGEM uzmanlarınca seçilip yer tahsis yapılmıştır.

Bugün için belli nüfusun üstünde her yerde küçük sanayi siteleri kurularak küçük sanayicilerin işyeri sorunu giderilmeye çalışılmaktadır.

2.3.3. Personel Tedariki ve Eğitim Sorunu

Sanayide eğitim bir amaç değil ama önemli bir araçtır. Eğer sanayide verimlilik isteniyorsa, nitelikli insan gücüne ihtiyaç vardır(38). Bugün tümüyle bu eğitim kurumlarının görevi ise de asıl iş mesleki ve teknik eğitim uzmanlarına ve kurumlarına düşmektedir.

Ülkemizde küçük sanayi işletmeleri hem üretim hem eğitim birimi olarak ikili işlev görmektedir(39).

Bu durum bize üretim birimleri ile eğitim birimleri arasında kopukluğun olduğunu açıklamaktadır.

Mevcut tarihi kaynaklara göre atalarımızın bu konuda daha şanslı oldukları Ahilik ve Loncalık sistemi gibi

(38) Hazar Dünder, " Küçük ve Orta Sanayi Teşebbüslerinin Eğitim Sorunları ve İş Başında Eğitim ", Küçük ve Orta Sanayi Teşebbüslerinin Geliştirilmesi Semineri, Ankara, 1973, s.3.

(39) Ornan Pazarcık ve diğerleri, a.g.e., s.51.

geleneksel bir sanayi eğitimine sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Henüz ülkemizde KUSGET dışında müteşebbüslere eğitim götürecek hiçbir kurum gözlenmemiştir. Yeterli teknik eleman sayısı da gittikçe azalmaktadır. Dysa sözkonusu olanlar en çok gereksinme duydukları eleman çeşidi olduğu halde, ne yeterli sayıda yetismekte, ne de yetişmiş olanı bu alanda tutmak mümkün olmaktadır(40).

Yapılan araştırmalarda işletmelerin büyümesini engelleyici faktörlerden birisinin eleman eksikliği olduğu ortaya çıkmıştır. Bu konuyla ilgili olarak 4.Baş yıllık kalkınma planı ile 1981-1982 programında bir takım tedbirlere yer verilmiştir. 1983 yılı tedbirler bölümünde 2089 sayılı cıvıklık eğitim hizmetinin maliyetine katılma uygulamasına başlanmıştır.

Bu durum bütün gelişen ülkelerin ortak özelliği olup çoğu zaman tecrübesiz eleman alıp eğitmek durumu ile karşı karşıya kalırlar. Böylece bu işletmelerin personel kalifiye seviyesi hep aşağılarda kalmaktadır(41).

2.3.4. Pazarlama Sorunu

İşletmelerin devamlılığını sağlamaları üretilen mamullerin düzenli satımına bağlıdır. Küçük sanayi kuruluşları mamul pazarlamasında sıkıntıya düşmelerinin birçok nedeni vardır(42).

(40) Adnan Dıçüoğlu, "Küçük Sanayi İşletmelerinde İş Gücü Kullanımı Açısından Eğitim", Dokuz Eylül Üniversitesi ve İzmir Esnaf ve Sanatkarlar Derneği Birliği Ortak Semineri, Tebliğ No:15, İzmir 1983, s.273.

(41) Cemile Baykam, "Küçük İşletmelerin Sorunu ve Çözümü Hesusunda Öneriler", Küçük İşletmelerin Problemleri ve Çözüm Yolları Semineri 12-13 Aralık, İstanbul 1983, s.4.

(42) UNIDO, a.g.e., s.7.

- Bunlar: - Maliyetin yüksek olması,
 - Yeni pazar kanallarının yaratılamaması,
 - Ekonomik şartların gerektirdiği gibi davranmamak,
 - Vasıflı elemanın bulunmaması,
 - Zaman içinde mamul kalitesinde değişimin sağlanamaması.

UNIDO'nun imalat mühendisliği uzmanı Williams Derek'in Gaziantep'de 1000 civarında küçük sanayi işletmesi üzerinde yaptığı bir araştırmaya göre; sözkonusu işletmelerin %86 sinin pazarlama sorunu bulunmaktadır. Başka bir deyişle sözkonusu işletmelerin %86 sı ürettiği malların tamamını satamamaktadır.

Bu durum onların kapasitelerinin düşük olmasına neden olmakta ve üretimleri yüksek maliyetle gerçekleşmektedir(43). Sattıkları malların çoğu, kendilerine yüksek faizle kredi sağlayan kişilerin alacaklarına gitmektedir. Üretimleri gereği tadil edilmeleri çok yavaş olduğu için, talepteki ani değişim onları zarara uğratabilir(44).

2.3.5. Kalite ve Standart Sorunu

Küçük girişimciler, genellikle kalitenin öneminin farkında değildirler. Standart hakkında bilgi eksiklikleri bir yana, imkânları da olmayabilir. Makine ve donanımları her zaman en iyisi olmayıp, genellikle kalite kontrolü ve testi yapan aletlerdende mahrum bulunmaktadır(45).

2.3.6.Sosyal Güvenlik Sorunu

Esnaf sanatkâr ve küçük sanayiciler ise bu iki kuruluşa

(43) Mustafa Mazlum, "Türkiye'de Küçük Sanayi Nasıl Gelişebilir", İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 1, Adana 1988, s.128.

(44) UNIDO, a.g.e., s.8.

(45) UNIDO, a.g.e., s.8.

da üye olamamış ve yakın zamana kadar sosyal güvenlikten yoksun kalmışlardır. Bu boşluğu gidermek için 2 Eylül 1971 yılında 1479 sayılı kanunla BAĞ-KUR kurulmuştur.

Kanunda bu kesimin gelişen ve değişen ekonomi, sosyal ihtiyaca cevap verebilmek için birçok kez değişiklik yapılmıştır.

Bugün BAĞ-KUR'a kayıtlı Esnaf ve Sanatkar, küçük sanayici sayısının yaklaşık 2 Milyon olduğu tahmin edilmektedir. Ancak bu kayıtlı kişilerin sorunları sosyal güvenlikten yoksun olmak değil, daha çok bu hakların yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Bu yetersizlikleride aşağıdaki biçimde belirleyebiliriz(46).

- Ölüm, yaşlılık, sakatlık hizmetlerinden küçük sanayici faydalanabilmekte fakat bağlanan emeklilik aylıkları çok düşük bulunmaktadır.

-Küçük sanayiciler sağlık sigortası kapsamı dışında kalmaktadırlar.

- Bu kesimdeki sosyal yardımlar, diğer sosyal güvenlik kuruluşlarında verilenden çok daha azdır. Bu da eşitsizlik yaratmaktadır.

2.3.7. Finansman Soruları

Küçük sanayinin sorunları daha kuruluş aşamasında başlamakta ve yasamları boyunca etkilenmelerine neden olmaktadır. Bu sorunların bir kısmı işletme yöneticilerinin finansal yönetim konusundaki tecrübesizliğinden, bir kısmı da izlenen genel ekonomik politikalardan kaynaklanmaktadır(47).

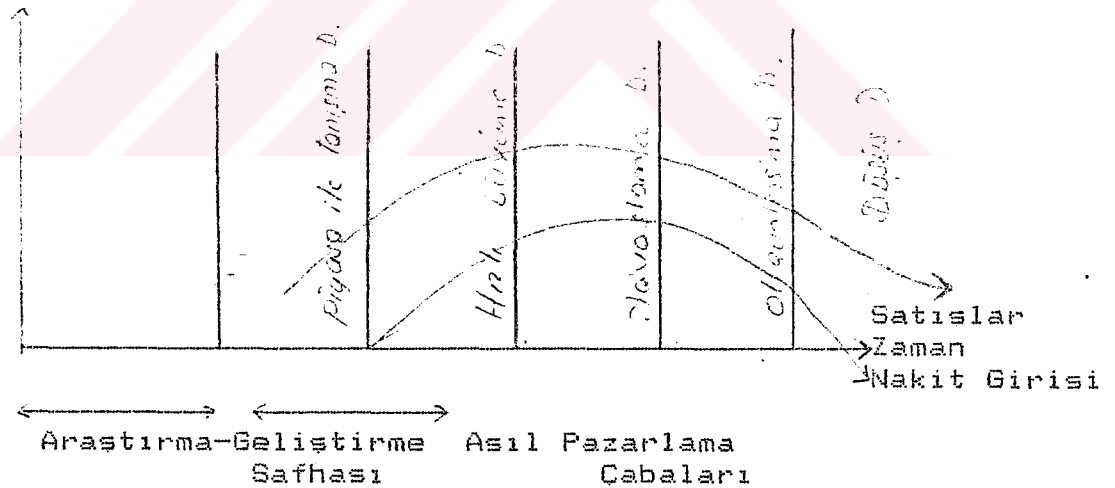
Bir işletmenin başarısı için, daha başlangıçta gerekli

(46) Küçük Sanayi Yönlendirme Raporu, I. Sanayi Şurası, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Ankara 1987, s.66.

sermayenin belirlenmesi çok önemlidir. Çünkü sermaye piyasası ne başlangıçta, ne de sonraki dönemlerde küçük işletmelerin finansmanına katkıda bulunamamaktadır. Zaten küçük girişimcide kurulusta yeterince dış kaynak kullanmadığı için, iç kaynağın yeni sermayesinin büyük bir kısmını, sabit sermayeye yatırmaktadır(48).

Oysa başlangıç aşamasında etkin bir finansal plan yapılmalı ve kontrol sistemi getirilmeli, hangi mallar üretilecek belirlenmeli, pazar araştırması yapılmalı, gelir ve giderler kestirilmeye çalışılarak nakit bütçesi yapılmalı, başlangıç sermayesinin minimum tutarı belirlenmelidir(49).

İşletmenin çeşitli dönemlerde farklı sermaye ihtiyaçları vardır. Bunu bir grafik halinde gösterirsek;
İşletmelerin Finansman İhtiyaçlarına Göre Çeşitli Dönemleri

- Tesisin kuruluş, üretim araçlarının çalışmaya başlaması -
Kaynak: The Financing of Industry and Commerce, Heinemann-London 1985, S.203.

- (47) Serpil Canbaş, "Küçük ve Orta Boy Sanayi İşletmelerinin Finansal Sorunları ve Türkiye ve Avrupa Topluluğunda Küçük ve Orta Boy Sanayi İşletmelerine Sağlanan Destekler", 3. Ulusal İşletmecilik Kongresi, 30 Kasım 1989, Kapadokya, s.11.
- (48) Tom Taylor, "The Small Firms Sector", The Financing of Industry and Commerce, Heinemann-London First Published 1985, s.203.
- (49) Canbaş, a.g.e., s.13.

İşletmenin ilk dönemi pazarla tanışma dönemidir ki başlama kapitaline ihtiyacı vardır. Yeni işletme kurulurken sermaye gereksinmesinin saptanması çok güç olmaktadır.

Genellikle küçük girişimci işyerini kiralamak, başlangıç stokunu almak ve bazı aletler sağlamakla işe başlayabileceğini düşünür. Oysa gerçek çok daha farklı olup, ayrıntılı yazılan bir liste daha fazla sermaye gereksinimi olduğunu ortaya koyar(50).

Küçük işletmelerde ilk kuruluş sermayesi genellikle ya mal sahibinin kendi birikimidir ya da yakınlarından alınan borçlardır. Bankalardan veya sermaye piyasasından destek alan girişimci hemen hemen yok denecek kadar azdır.

Girişimci kendi imkânları çerçevesinde bir yatırıma girmektedir. İmkânları kısıtlı ve tecrübesi noksan olduğundan önceğini küçük tutmaya çalışmakta veya bazanda vazgeçebilmektedir. Bu işletmeler ancak sermaye kaynağı belirlendikten sonra bankalara borç için yanasabilmekte, bankalarda teminat istemektedirler. Bu bazan kişisel teminat, bazan devlet teminatı olmaktadır. Bu durum bir çok ülkede devlet garantisi altındadır(51). Bu asamada bir diğer finansman kaynağında otofinansman olabilmektedir.

İkinci dönemi hızlı büyüme safhasıdır. İşletme artık ayakları üzerinde durabilmektedir ve kâr elde edebileceğini göstermiştir. Ve satışlardan gelen kazanç vardır. Ama

(50) Ali Ceylan, "Küçük İşletmelerde Sermaye Gereksiniminin Belirlenmesi ", Bursa İ.T.İ.A. Dergisi, Cilt VII, Eylül 1978, No:3, s.257.

satışlarda olacak bir düşüşle işletme için ciddi finansman sorunları çıkarabilir. Çünkü planlanan devrede varlıklara yapılacak yatırım, satışlarla ilgilidir. Harcama kalemlerinin temelini oluşturan ücret, hammadde ve mamul madde giderleri tahmini satışların ne olacağına göre belirlenir.

Satışlar çok iyi bir durumda bile olsa finansal kontrol yoksa işletme başarılı olamaz(52).

Üçüncü dönemde; yavaş büyüme ve statik kazanç olacaktır. Sermaye ihtiyacında pek bir değişiklik yoktur.

Orta ve uzun vadeli banka kredisi kullanma yoluna gidilebilir. Bu dönem bir geçiş dönemi karakteri taşır, başarılı olursa olgunluk devresine geçilir.

Son dönemde; işletmenin fon kaynak ihtiyacı daha iyi mamul geliştirme, modernizasyon gibi durumlar için gereklidir.

Diğer finansal kurumlardan ve bankalardan orta ve uzun vadeli kredi kullanma yoluna gidilebilir(53).

Karşılaştığı başlıca sorunlar, harcamaların kontrol altına alınması, verimlilik ve büyüme imkânlarının yaratılmasıdır.

Aşağıda bazı gıda sanayiinde küçük işletmelerin kurulması halinde gereken yatırım maliyeti görülmektedir(54).

(51) Samuel and Wilker, a.g.e., s.607-608.

(52) Ceylan, a.g.e.,s.23.

(53) Samuel and Wilker, *Management of Company Finance*, Forth Edition, Von Nostrand Reinhold. Co. Ltd. Berkshire, England 1986, s.607.

Tablo 4
Çeşitli İşletmelerde Yatırım Maliyetleri

Kurulacak İş	İşçi Sayısı	Gerekli Yatırım Tutarı
Mesrubat Fabrikası	23	460.000 ABD \$
Çiklet Fabrikası	20	2.088.000 ABD \$
Yumurta Diftçiligi	18	153.000 ABD \$

Kaynak : Tamer Müftüoğlu; Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri, Sorunlar Öneriler Ankara, 1986.

Bu yatırım tutarları tabloda da görüldüğü gibi normal şartlarda girişimcinin imkanlarını çok aşmaktadır.

Muhakkak ki girişimci adayının başlangıçta kendi imkânlarını da ortaya koyması gerekir ancak kuruluş aşamasında kendi kişisel imkânlarının, uzun vadeli yatırım kredisi veya yeni ortaklar bulmak suretiyle desteklenmesi, küçük sanayinin güçlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Aslında küçük girişimci bağımsız olma eğilimi taşıdığı için yabancıların sermayeye katılıp ortak olmasında pek istekli davranmamaktadır.

Öz sermayenin sınırlı kalması, finansal tabloları sağlamadaki güçlükler, kredi veren kurumlar için kredi riskini artırıcı olmakta ve kredi vermekten kaçınmalarına neden olmaktadır.

Küçük girişimci zor durumda kaldığı zaman da, ya faizle örgütlenmemiş para piyasasından para almakta, ya da borçlanarak mal satın almaktadır. Bunun da maliyeti çok yüksek olmaktadır. Ayda %7 ye varan bir vade farkı ödemesine

(54) Tamer Müftüoğlu, Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeler, Sorunlar Öneriler, Ankara, 1989, s.250.

zorunlu olarak götürmektedir. Bu farkda ana paraya eklenince yıllık faiz oranı %125 e kadar yükselmektedir(55).

Küçük işletmeler bizim ülkemizde her türlü aktivitenin içinde yer aldığı ve de çeşitli finansman kaynaklarından yararlanabildiği halde kıymetli evrak çıkarmak suretiyle işletmelerini finanse edememektedirler. Oysa İngiltere'de Hisse Senedi çıkarmak bir yana banka kaynaklarına başvurunun önüne bile geçmiştir(56).

Ülkemizde kişi başına düşen milli gelir seviyesinin düşük ve tüketim eğiliminin fazla olması nedeniyle yatırımlara ayrılacak yeterli tasarruf bulunmamakta ve yeni teşebbüslerin kurulması için mali kaynakların temini bir yana, mevcut piyasada tutunabilmeleri, varlıklarını sürdürebilmeleri, büyümeleri ve gelişen koşullara uyum sağlayıp yer kazanabilmeleri için bile ne uzun vadeli ne de kısa vadeli sermaye bulamamaktadırlar. Bu da müteşebbisleri caydırıcı hale getirmektedir.

Bu konuda TÜSİAD 1987 yılında 12 sektörü kapsayacak şekilde 1014 işyerinde kısa ve uzun vadeli finansman sorunları üzerine bir anket çalışması yaparak, kısa vadeli finansman sorunlarının tüm işletmeler(büyük, orta, küçük) için ilk sırada yer aldığını saptamıştır. Tablo-5'de kısa vadeli finansman sorunlarını görmekteyiz(57).

(55) Özer Ertuna, "Küçük ve Orta Boy İşletmeler Kredi Bulmada Zorlanıyor", İstanbul Sanayi Odası Dergisi, Yıl 22, Sayı 253, Mart 1987, s.8.

(56) Tom Taylor, a.g.e., s.203.

Tablo 5

Kısa Vadeli Finansman Sorunlarının Dağılımı
(%)

	Küçük	Orta	Büyük	Bütün Firm.
1-Yetersiz İşletme Serm.	19.7	17.4	18.9	23.2
2-İşletme Kredisi				
Teminindeki Güçlükler	14.3	12.6	4.4	11.6
3-Banka Kredilerinin				
Pahalı Olması	26.5	25.1	37.8	28.6
4-Piyasadan Tahsilatta				
Karşılansın Güçlükler	32.0	36.2	26.7	32.1
5-Dış Piyasaların Durumu	2.7	1.4	1.1	1.8
6-Resmî Kurumlarda Yapılan				
Tahsilatta Karşılansın				
Sorunlar	1.4	2.5	6.7	3.1
7-Diğerleri	3.4	4.3	4.4	4.0

Kaynak : TUSİAD 1987

Küçük işletmelerin kısa vadeli finansman sorunlarının dağılımı incelendiğinde en büyük payı (%32 sini) piyasadan kaynaklanan zorluklar almakta, %26,5'i banka kredilerinin pahalı olmasına bağlamamaktadırlar. İşletmelerin %19.7 sinin ise işletme sermayesinin yetersiz olmasından şikayeti bulunmaktadır.

İşletmelerin uzun vadeli finansman sorunları da aşağı yukarı aynı çerçevede toplanmaktadır. TUSİAD'ın aynı çalışmasından edindiğimiz bilgileri Tablo 6 da gösterebiliriz.

Yatırım kredilerinin pahalı olması, tüm işletmeler için uzun vadeli finansman temininde ortaya çıkan en önemli sorun

(57) İ.K.V.,AET'de Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler ve Türkiye, İ.K.V.Yayınları No:57, Mayıs 1988, S.102.

Tablo 6
HUzun Vadeli Finansman Sorunlarının Dağılımı
(%)

	Küçük	Orta	Büyük	Bütün Firm.
1-Yetersiz Öz Sermaye	21.2	28.4	17.4	23.2
2-Yatırım Kredisi Almadaki Güçlükler	19.7	21.0	28.0	23.2
3-Yatırım Kredilerinin Çok Pahalı Olması ve Teminat Sorunu	40.9	40.7	37.0	38.5
4-Iyı Çalışan Bir Sermaye Piyasasının Yokluğu	1.5	2.5	4.3	3.0
5-Hükümetin Genel Ekonomi Politikası	9.1	4.9	6.5	6.6

Kaynak : TUSIAD 1987.

olmaktadır. Küçük işletmelerin uzun vadeli faaliyetlerini etkileyen ikinci sorun ise yetersiz öz sermayedir.

Yine üçüncü derecede etkili olan sorun ise yatırım kredisini almaktaki güçlüklerdir.

Özellikle kısa vadeli finansman sorunları, başlangıç sermayesini kendi kaynaklarından karşılayan küçük ölçekli işletmeler için faaliyetlerini zorlaştırıcı önemli bir etken olmaktadır. Doğal olarak da bu faktör yeni alanlarda yatırım yapmak isteyen küçük girişimciyi vazgeçirmektedir. Hem uzun hem kısa vadeli finansman sorunlarının giderilebilmesi kredi kullanım bilincinin değişmesi ve kamu, özel bankaların düşük faizli kredi kullandırmasına bağlı kalmaktadır.

Öte yandan 1986 yılında daha önce değindiğimiz bir araştırmaya göre Gaziantep'de Metal-Plastik iş kollarında bulunan 1000 iş yerinde yapılmış araştırmadan elde edilen bir başka bulguda sözkonusu işletmelerin %4'ünün kısa vadeli finans sorunu olduğunu ortaya koymuştur.

3. KUÇUK SANAYI İŞLETMELERİNDE FINANSMAN KAYNAKLARI VE BU KAYNAK İÇİNDE KREDİLERİN YERİ

3.1. Küçük Sanayi İşletmelerinde Finansman Kaynakları

Küçük sanayi işletmelerinin belli bir faaliyette bulunabilmesi ve mamul üretebilmesi için sabit yatırımlarını tamamlamış olması veya sabit yatırımlarının tüm sorunlarını çözmesi yeterli değildir. Tesisin faaliyetini tamamlayabilmesi için, Hammadde, Yardımcı madde, enerji vs. gibi genel masrafların yapılması gerekmektedir. Bütün bu işlemler sanayi kuruluşlarında, sabit yatırıma ek olarak bir kısım varlıkların, para, mal, alacak şeklinde bulundurulmasını zorunlu kılmaktadır. bu değerlerin tümü işletme sermayesini oluşturmakta ve bu unsurlara kaynak tahsisini zorunlu kılmaktadır. Küçük sanayi kesiminde bugün için finansmanla ilgili en önemli sorun işletme sermayesinin yetersizliğidir. Zaten kapasite kullanım oranının düşük olmasına da bu durum neden olmaktadır. Özellikle son yıllarda enflasyonun hızla artması, işletmenin girdi fiyatlarının yüksek olmasına, işletme sermayesinin yetersiz kalıp, finansman sorununun daha da ağırlaşmasına neden olmuştur. İşletmeler finansman ihtiyaçlarını iki temel kaynaktan sağlarlar;

- Öz kaynak,
- Yabancı kaynak

Küçük işletmeci ihtiyaç duyduğu finansmanı hem yabancı kaynaktan hem de öz kaynaklarla borçlanma yoluyla karşıladığı için seçtiği finansman kaynakları, işletmenin kârlılığı likiditesi, risk derecesi üzerinde etkili olmaktadır. Bu ne

denli kaynakların seçimi, en optimal finansman yapısının oluşturulması açısından büyük önem taşır.

İlk kuruluş yıllarında küçük sanayiye kredi veren kesimler fazla bir risk yüklenmek istemediklerinden, küçük girişimcinin başlangıç sermayesinin en az 1/2 sinin hatta bazı kaynaklara göre 2/3 ünün öz kaynakla finanse edilmesini arzularlar. İşletmenin faaliyette bulunduğu daha ileriki yıllarda ise bu oranın 1/2 nin altına düştüğü gözlenmektedir(58).

Ülkemizde 1970'e kadar küçük sanayi işletmelerinin sermayeleri büyük ölçüde (%70) kendi öz kaynaklarına dayandırdı. Yabancı kaynak oranı ise (% 10-30) arasında idi. Daha sonraki yıllarda borçlanma eğilimi, yani yabancı kaynak payı hızla artmış (%70)yabancı, (%30) öz kaynak şeklini almıştır. Ancak son yıllarda kredi kurumlarının yüksek faiz politikasına kendini uyduramayan küçük sanayi işletmeleri zor durumda kalarak ağır faiz yükü altına girmişlerdir. Bu yüzden bu gelişme, küçük sanayi kesiminin finansman kaynağı sorununa yeni bir boyut getirmiş, işletmelerin çoğu kredi almaktan kaçınmıştır(59).

Küçük işletmeler, eğer borçlanma yoluyla, özkaynağın kârlılığını artırılabiliriyorsa, dış kaynaktan borç almanın maliyeti öz kaynaktan daha ucuza mal oluyorsa, borçlanma yoluyla sermaye temini öz kaynaktan sermaye temininden kolay oluyorsa finansman kaynağı olarak yabancı kaynağı tercih

(58) Ceylan, a.g.e., s.37.

(59) M.P.M., Gıda Sanayinde Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Karşılaştıkları Sorunlar Çözüm Yolları, No:328, Ankara 1989, s.151.

etmektedirler.

Küçük işletmecinin ihtiyac duyduğu finansman kaynakları ile ilgili kısa bir bilgi verdikten sonra, şimdide öz kaynaklar ve yabancı kaynakların ne oldukları hakkında bir açıklama getirelim:

ÖZ KAYNAKLAR; işletmenin kuruluşunda genel olarak şahsi tasarruflardan oluşur. Şahsi tasarruflar, bankadaki para olabileceği gibi, arsa ve ev satışından da sağlanabilir. Eğer sermaye yetersiz kalırsa ortak alınabilir ve ortak alınırsa onların öz varlıklarında işletmeye sermaye olarak katılır.

Sabit varlıklara yatırımın çok olduğu işletmelerde öz kaynakla finansman daha akılcı olmaktadır. Uygulamada da küçük işletmeler uzun dönemli finansman ihtiyaçlarını öz kaynaklardan karşılamaktadırlar. Ancak nasıl dış kaynaktan elde edilen yabancı kaynağın işletmeye maliyeti varsa, öz kaynağında bir maliyeti vardır. Üstelik bu maliyet bazen daha da fazla olabilmektedir. Çünkü küçük girişimcinin kazanamama riski bu kaynağın maliyetini artırabilmektedir.

YABANCI KAYNAKLAR;dan küçük işletmelerin sağladığı fonları sıralarsak;

1- Kısa Vadeli Fon Kaynakları

Kısa vadeli ticari krediler (satıcı kredileri): Küçük girişimciler aldıkları mallar için hemen ödeme yapmazlar bir vade sonunda öderler. Özellikle küçük işletmeler için bu krediler en önemli kısa vadeli finansman kaynağını oluştururlar.

Banka kredileri : Bankaların küçük işletmecilere

genellikle bir teminat karşılığı sağladıkları önemli bir kredi kaynağıdır.

Alacak senetlerinin iskontosu : Bankaların alacak senetlerini iskonto ederek, küçük girişimciye tüketici kredisi sağlamalarıdır.

Stokların karşılığı kısa vadeli kredi : Küçük işletmelerin stoklarını güvence göstererek bankalardan kısa vadede aldıkları kredilerdir.

2- Orta Vadeli Fon Kaynakları

Banka kredileri : Ticari bankaların yanında, sanayi yatırım ve kredi bankası, sanayi kalkınma bankası gibi kurumların verdikleri kredilerdir.

Üreticilerin ve toptancıların verdiği krediler : Küçük girişimci üreticilerden ve toptancılardan aldığı mal karşılığı peşin para ödemezler, taksite bağlayabilirler, böylece küçük işletmeler orta vadeli kredi kullanmış olurlar.

Sigorta şirketlerinin verdiği krediler : Batılı ülkelerde bu şirketler küçük sanayiye büyük katkıda bulunurlar.

3- Uzun Vadeli Fon Kaynakları

Banka kredileri: Ticari bankalardan alınan kredilerdir. Fakat uzun vadeli kredi sağlamak küçük işletmeler için oldukça zordur(60).

Burada bir kaynak olarak dağıtılmamış kârların firmada bırakılması demek olan "oto finansman" dan bahsetmeden geçemeyiz. Bu kaynak sermaye piyasasından pek fazla yararlanamayan küçük işletmelerde sıkça kullanılmaktadır. Bu

kaynağın işletmeye maliyetinin "0" olduğu sanılırsa da onunda işletmeye bir maliyeti vardır. Buda "fırsat maliyeti"dir.

Görüldüğü gibi küçük işletmeler için hem kısa hem orta vadeli banka kredileri yabancı kaynak olarak önemli bir yer kaplamaktadır. Bazı ülkelerde örneğin İngiltere'de bankalardan alınan fonlar işletmenin ihtiyacı olan fonların %60'ına ulaşmaktadır(61).

Aslında bankalar da küçük işletmelerle işlem yaptıklarında riskle karşı karşıya kalmaktadırlar. Çünkü küçük işletmeler de öz kaynak yetersiz olduğu için verilen kredinin riski artmaktadır. Fakat bankalar bu riskleri aldıkları önlemlerle örneğin menkul ve gayrimenkul ipoteği almakla minimize edebilmektedirler(62).

Bankaların uyguladıkları masraflar ister küçük ister büyük olsun değişmemekte bu da küçük işletmelerin kredi maliyetini fazlalastırmakta, sonuçda küçük işletmelerin dış kaynak maliyeti artmaktadır. Eger küçük işletmeler sabit giderleri fazla ve gelirleri inişli çıkışlı ise fazla yabancı kaynaktan borç almaya gitmemelidir. Çünkü borçların ödenmemesi halinde öz kaynağın maliyeti de artmaktadır.

Bütün işletmeleri kapsayan bir optimal sermaye yapısı yoktur. Ancak işletme sahipleri kendileri bir yapı belirleyebilirler. Bu yapının belirlenmesinde de işletmenin çalışma hacmindeki gelişmeler, para ve sermaye piyasasındaki

(61) Jim Dewhurst and Paul Burns, Finance and Control, " Bank Finance",McMillan Press Ltd, 1 st Published, London 1983 s.73.

(62) Cynthia Glassman, "Measuring and Managing Small Business Risk", Bank Administration v.63, n:1, Jan.1987, s.37.

gelişmeler etkili olabilirler(63). Optimal sermaye yapısına ulaşmak bir firma için, firmanın piyasa değerini maksimum, sermaye maliyetini minimum yapmaktır(64).

3.2. Küçük Sanayi İşletmelerinde Finansman Kaynakları İçinde Kredilerin Yeri

Küçük sanayi işletmelerinin yabancı finansman kaynaklarını yukarıda açıklamaya çalıştık. Bunların içinde krediler ister kısa vadeli ister orta vadeli olsun önemli bir yer işgal eder. Konuya girmeden önce sanayi kredilerinin tanımını yapacak olursak; Krediler, sanayi işletmelerinin yatırım ve işletme sermayesi ihtiyaçlarının finansmanını sağlamak üzere borçlanmalarıdır. Bu gayeye borçlanmalar iki şekilde oluşur.

- Tesis kredileri,
- işletme kredileri,

Tesis kredileri : Bu krediler yatırımların öz sermaye dışı kaynaklarla finansmanın da kullanılır. Genellikle uzun vadeli olmaktadır.

Tesis kredileri ile aşağıdaki mal ve hizmetler satın alınır:

- Makina ve Tesisat temini,
- Enerji ve su tesisleri temini
- İnşaat giderleri,
- Arazi temin ve tanzimi,
- Proje-etüt masrafları.

(63) Baykam, a.g.e., s.13.

(64) Öztin Akgüç, Finansal Yönetim, 5.Baskı, Muhasebe Enstitüsü Yayınları No:56, İstanbul 1989, s.419.

İşletme kredileri : Mamulün üretilmesinden satılmasına kadar olan süre içinde kullanılan sermayedir. Ticari amaçlı olduğu için kısa vadeli (65).

Genel olarak küçük yada büyük, bütün işletmelerin kredilendirilmesi hemen hemen benzer niteliktedir. Ancak büyük işletmeler, sermaye piyasasına başvurmak, teşkilatlanmış kredi piyasasına başvurmak ve teşkilatlanmış kredi piyasası kurumlarından fon tedarik etmek açısından, küçük işletmelere oranla daha çok seçeneğe sahip görünürler. Büyük işletmelerin kayıt düzeni daha rahat bir inceleme yapmağa imkan verdiği için istihbaratları daha kolay olmaktadır, genelde verilen kredilerin riski küçük işletmelere oranla daha azdır. Büyük işletmelerin bu olanaklarına karşın, küçük işletmelerde belli bir kayıt düzeninin olmayışı ve işe bağlanmış önemli bir sermaye bazının bulunmayışı kredinin riskini artırmakta ise de, bu grubu oluşturan işletmelerin sayıca çokluğu, talep ettiği kredi miktarının küçüklüğü, ekonomik gelişmenin tabandan gelmesini sağlayabileceği gibi nedenlerle, bu işletmelerin kredilendirilmesi gerekir.

Bu ekonominin sıhhati açısından çok büyük öneme sahiptir. Öte yandan küçük işletmelerde girişimciler yönetimi başkalarıyla paylaşmak istemediklerinden yetersiz bir öz kaynakla gereğinden fazla kredi almaya çalışır. Bunun sonucu olarakta sermaye maliyeti artmış olur. Sermaye yapısı ile dış kaynaktan sağlanan sermaye arasındaki bu ilişki, sermaye yapısı iyi görünen işletmeler için kredi maliyetinde

(65) M.P.M., Küçük ve orta Sanayinin Kredi Problemleri, Yayın No:40, Ankara 1972, s.21.

indirim ve vadede üstünlükler sağlar(66).

Gelişmiş ülkelerde küçük sanayi kesiminde yetersiz olan sermayeyi tamamlamak için mutlaka uygun koşullarda kredi temini gerekli olması nedeniyle, küçük girişimciye sermaye piyasasından ve devlet tarafından kolaycı kredi sağlamak ve büyük destek verilmektedir. Ayrıca bu ülkelerde büyük işletmeler, kendilerine girdi sağlayan küçük işletmeleri kendileri taşımakta, onlara finansal kolaylık sağlayarak kredi vermektedirler. Bu işletmeler kendi varlıklarının yan sanayiye ve küçük işletmelere bağlı olduğunun bilincindedirler(67).

Dysa kalkınmakta olan ülkelerde ve ülkemizde sermaye piyasası yeterince gelişmemiş olması nedeniyle bu tür işletmeler zor durumda kalmaktadır. Büyük işletmeler küçükleri yutabilmekte ve sonuçta kredi maliyetinin yetersiz miktarda verilmesi, işletmelerin büyük veya küçük olmasına göre değişik sonuçlar yaratmaktadır. Dysa küçük işletmelerin büyüme ve gelişmeleri bankaların verdikleri kredilere bağlıdır(68).

Ülkemizde bankalardan alınan kredilerin maliyeti genellikle bellidir. Kredinin maliyeti; kanuni faiz haddi, komisyon ve gider vergisidir. Dysa yabancı ülkelerde, örneğin ABD'de bankalardan alınan kredinin maliyeti, girişimci ile banka yöneticisinin tartışmasıyla kabul

(66) Ceylan, a.g.e., s.44.

(67) MPM Yayınları, Küçük Sanayinin Yeri Önemi ve Pazarlama Uygulamaları, No:328, Ankara, 1985, S.29.

(68) Joanc Szabo, "Small Firms Credit Crunch", Nation's Business, v.78, n7, jul. 1990, s.25

edilmektedir.

İstenen faiz oranı işletmenin kredi verilebilirliğine ve kanuni faiz oranına bağlıdır(69).

Bazanda bankalar verdikleri kredilerin belli bir yüzdesini güvence olarak tutmaktadırlar. Örneğin (%30-35 gibi) bu duruma kredinin tümü kullanılmamasına karşın, faiz uygulaması, açılan kredinin tümü için yapılacağından, küçük işletme için maliyet yükselmektedir. Zaten küçük işletmelerin kârlılıkları genelde faiz yükünü kaldıramamakta bu durumda daha önce belirttiğimiz gibi küçük işletmelerin yatırımlarını ve yatırım projelerini ertelemelerine, üretim kapasitelerini kısmalarına neden olmaktadır. İstanbul Sanayi Odasının yaptığı bir araştırmada, ülkemizde 1980 sonrası dönemde küçük sanayi işletmelerinin yarısı yatırım yapmamıştır(70).

Yine İstanbul Ticaret Odasının her yıl hazırladığı "İstanbul Küçük Sanayi Kapasite Kullanımı" araştırmalarından 1988 yılı verilerini kapsayan çalışmalarına göre küçük sanayi işletmelerinin ortalama kullanım oranları, son beş yıldan bu yana ilk kez 1988 yılında düşmüş %8 oranında gerileyerek %75.8'e inmiştir.

Küçük işletmelerin kredi bulmakta güçlük çekmelerinin başlıca nedenlerini özetlemeye çalışırsak(71):

- İstikrarsız bir idari yapı,
- Sınırlı bir çerçeve

(69) Ceylan, a.g.e., s.44

(70) İstanbul Sanayi Odası, Küçük ve Orta Boy Sanayi kuruluşlarında Ekonomik ve Finansal Yönden Değerlemeler, No: 1987/19, Kasım 1987, s.91.

(71) Pazarcık ve diğerleri, a.g.e., s.36

- Yetersiz bir dayanışma,
 - Bu yüzden de sermaye kurumlarının karşısında, zayıf kalmaları
- Bunların sonucu olarak şu durumlar ortaya çıkmaktadır:
- Faiz, miktar, vade açısından borçlu için uygun olmayan koşulların ortaya çıkması,
 - Küçük girişimcinin ekonomik ve parasal dalgalanmalara karşı hassas olmaları.

Bazı ülkelerin kredi sistemlerine baktığımızda örneğin Japonya'da bankalar ve özellikle küçük işletmeler için kurulmuş finans kurumlarından sağlanan krediler toplamı %89'dur ve bunun %48'i küçük sanayi işletmelerine ayrılmıştır. Vadesi ise 4-12 yıl arasında olup, faiz oranında %5.5. gibi bir miktardır(72).

Ülkemizde ise, küçük işletmeler için kredi konusu hem hayati bir önem taşımakta hemde bankalardan başka finans kaynağı bulması zor olmaktadır. Banka kredilerinin yetersiz oluşu, bankaların çeşitli holdinglerin kontrolü altında oluşu, onların büyük işletmeleri tercih etmelerine neden olmaktadır. Ayrıca bankalar genellikle işletmelerin ölçeği küçüldükçe ilgilerini azaltırlar. Küçükapta kredi isteyen çok sayıda müşteri yerine az sayıda büyük işletmeler ile ilişkiye girmeyi tercih ederler(73).

Küçük işletmeler ise piyasa borçlarına yönelmektedirler. Gayriresmi para piyasasına giren küçük işletmeler, öz sermayeleride yetersiz olduğu için etkinliklerini kaybetmekte ve yalnız kendileri için değil ülke ekonomisi içinde bir

(72) Küçük Sanayi Yönlendirme Raporu, a.g.e., s.12.

(73) Müftüoğlu, a.g.e., s.248.

irrasyonellik örneği yaratmaktadırlar(74).

Sermaye piyasasına ilişkin yasalar gereği küçük işletmeler tahvil ve hisse senedi ihraç edememekte ve böylece bu kaynakta kapanmaktadır.

Kredi sağlamada küçük girişimciden teminat olarak gayrimenkul ipoteği istemesi de bankalar açısından şikayet konusudur. Yapılan araştırmalarda kredi alırken, elde etmede güçlük çektikleri belgelerin daha çok teminat konusunda olduğu görülmüştür. Bankalar genellikle küçük işletmelerin kredi istemlerini incelemede titizlik gösterirler, bu yüzden de küçük işletmelerin normal banka kredilerinden yararlanmalarında ilk engel olarak teminat sorunu karşılıklarına çıkmaktadır. Bu işletmelerde ki mevcut makinalar, tezgâhlar, araç ve gereçler ipotek olarak kabul edilmemektedirler. Özellikle yeni kurulan ve üretimin yoğunlaştırılarak pazarlara sürülmesi dönemlerine rastlayan küçük işletmelerde bu durum daha çok görülmektedir(75).

Halbuki küçük sanayici sahip olduğu gayrimenkulleri nakte çevirip işletmesinde yatırım yapmak istemektedir. Ekonomik açıdan doğru olan budur. Küçük sanayicisinde bu yönde teşvik edilmesi gereklidir. Yoksa sanayiciyi gayrimenkullerle kendisini garantiye almak zorunda bırakmamak gerekmektedir. Fakat bankaların tutumu yüzünden küçük işletmeler buna zorlanmaktadır.

Ülkemizde ki kredi sistemimizin yetersiz taraflarını

(74) İstanbul Sanayi Odası, "Küçük ve Orta Boy İşletmeler Banka Kredisinden Yararlanamıyor", Sayı 253, Mart 1987, s.2.

(75) Müftüoğlu, a.g.e., s.245.

Özetlemeye çalışırsak:

- Genellikle krediler çok pahalıya mal olmaktadır. Böylece kredi maliyeti yüksek oranlara ulaşmakta, ekonomik gelişmeyi de ters yönde etkilemektedir.

- Ayrıca artan enflasyon kredilendirmeyi, bankalar açısından cazip olmaktan çıkarmakta kaynak yaratmakta güçlük çekmektedirler.

- Türk bankalarının kredi düzeninde borç verilebilir fonlar az olduğundan hiçbir zaman krediler işletmelerin ihtiyacına göre belirlenmemektedir. Bu yüzden küçük işletmeler finansman güçlükleri içinde kaybolup gitmektedirler(76).

Ülkemizde de devletin sanayiciye sağladığı toplam kredilerin daha çok büyük işletmelere kanallize edildiği görülür. Tablo 7'dende görüldüğü gibi kredilerin ancak %4'ü küçük işletmelere ayrılmıştır. Bu işletmelerin ülkemize sağladığı katkı ile aldığı kredi desteği arasında bir dengesizlik olduğu açıkça bellidir. Nitekim, küçük işletmeler toplam istihdamın %40'ını, toplam ürünün %15'ini, katma değer %12'sini sağlamaktadır. El emeğinin en iyi şekilde kullanımını sağlayarak genel istihdam seviyesini artırıcı yönde etkileyen bu işletmelere ayrılan sanayi kredileri (%4) çok yetersiz kalmaktadır. Memleketimizde en uzak köşelere kadar dağılmış ve buradaki faaliyetlerin çağunu teşkil eden küçük sanayi işletmelerinin, ekonomik yapımızın denge unsuru olduğu dikkate alınırsa bu sanayi dalına daha

(76) Atilla Gönenli, "Türk Küçük İşletmelerinin Kredilendirilmesi", Sevk ve İdare Dergisi, Sayı 77, Ocak 1975, s.15-16.

çok kredi açılması ve imkânlar bulunması gereği ortaya çıkmaktadır.

Uzun vadeli sermayenin yetersiz olması ülkemizde küçük sanayi işletmelerinin yatırımlarını kısa vadeli banka kredileri ile finanse etmeye zorlamaktadır. Sonuçta, kısa vadeli kredileri devamlı yenilemek zorunda kalması ve böylece bu kredileri ödeyebilmeleri için uzun vadeli kredilere ihtiyacı olması, küçük işletmeleri içinden çıkılmaz bir duruma sokmaktadır. Tablo 7'de büyük ve küçük işletmelere çeşitli kredi kurumlarınca açılan sanayi kredilerini görüyoruz. Yukarıdaki paragrafta açıkladığımız gibi %4'lük kredi oranı oldukça yetersizdir.

Tablo 7
İmalat Sektöründe Büyük ve Küçük İşletmelere Çeşitli Kredi Kurumlarınca Açılan Sanayi Kredilerinin Sayısal ve Nispi Değeri

Yıllar	İşletmeler	Açılan Sanayi Sayısı	Kredilerinin %'si
1982	Büyük işletmeler	800.588	96.5
	Küçük işletmeler	28.863	3.5
1983	Büyük işletmeler	851.325	96.0
	Küçük işletmeler	35.725	4.0

Kaynak: 1. Merkez Bankası Yıllık Raporu, 1984, s.124-126
2. DPT, 5. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1987 Yıllık Programı, s.415.

Türkiye'de küçük işletmelere finansal destek daha çok kamu kaynaklarından sağlanmaktadır. Bunların başındada Türkiye Halk Bankası gelmektedir. Ayrıca Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Küçük Sanatlar Genel Müdürlüğü, Sanayi Bölgeleri ve Siteleri Genel Müdürlüğü, Küşget Genel Müdürlüğü, Bağ-Kur sınırlıda olsa finansal destek sağlamaktadırlar.

Bu konuda yeni bir kuruluş olan teşebbüsü destekleme

ajansından söz etmeden geçemeyiz. Özellikle yeni teknoloji alanlarında mal ve hizmet üretmeyi düşünen (1-10) kişi arasında personel çalıştıran girişimcilere finansal yardımın yapılmasını sağlamayı hedeflemektedir. Fakat kısıtlı olanaklara sahip söz konusu ajans, küçük işletmelere henüz bir katkıda bulunamamıştır(77).

3.3. Türkiye'de Küçük Sanayiye Yönelik Krediler

Ülkemizde küçük Sanayiye kredi veren kuruluşlar içinde en önemli finansman kaynağı T.Halk Bankasıdır. Halk Bankası ve diğer kredi kullandıran kuruluşların kredi çeşitleri aşağıda sıralanmıştır.

3.3.1. Türkiye Halk Bankası

3.3.1.1. Kooperatif Kredileri

3.3.1.2. Küçük Sanayi Kredileri

3.3.1.2.1. Küçük Sanayi Tesis Kredileri

3.3.1.2.2. Küçük Sanayi İşletme Kredileri

3.3.1.3. Fon Kredileri

3.3.1.3.1. KSF-I Fonu

3.3.1.3.2. KWF Fonu

3.3.1.3.3. Dünya Bankası Kredi Fonu

3.3.2. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Kredileri

3.3.2.1. Sanayi Siteleri ve Organize Sanayi Bölgesi Fonları

3.3.2.2. Küçük Sanat Kooperatifleri Geliştirme Fonu

3.3.2.3. Küçük Sanayi Geliştirme Fonu

3.3.3. Bağ-Kur Fonları

3.3.4. Dış Kaynaklı Fonlar

3.3.5. Diğer

(77) Canbaş, a.g.e., s.14.

3.3.1. T.Halk Bankası ve Küçük Sanayiciye Açtığı Krediler

Sosyo-ekonomik yasantımızda önemli bir yeri olan ve işlevleriyle ekonomide denge unsuru olan küçük sanayi işletmelerinin, kaynak ihtiyaçlarının karşılanmasını temin etmek amacıyla 1933 yılında 2284 sayılı yasa yürürlüğe girmiştir. 28.10.1984 gün ve 18.559 sayılı Resmî Gazetede yararlanarak yürürlüğe giren, ana statüsünde "iş yerlerinin mekanize, modernize edilmesi suretiyle verimliliği artırmayı, onarımdan üretim düzeyine geçmeyi ve bilhassa büyük sanayinin ihtiyaç duyduğu parçaları seri halde imal etmeyi gerçekleştirecek ve işbirliği sağlayacak bir küçük sanayi yaratmayı" amaç edinmiştir.

Halk Bankası, kooperatif kredilerini, küçük sanayi kredilerini, fon kredilerini, İHTİSAS KREDİLERİ adı altında toplamıştır. Bu kredilerin 1983-1987 gelişimine baktığımız zaman yıllara göre büyük değişim gösterdiği görülür. Fakat yine de küçük sanayicinin ihtiyacını karşıladığı söylenemez.

Tablo 8'den ihtisas kredilerinin gelişimi izlenebilir.

Tablo 8
Halk Bankası İhtisas Kredilerinin Gelişimi (Milyon)

	1983	1984	1985	1986	1987
Kooperatif Kredi.	40.892	50.706	105.321	105.231	149.460
Küçük Sanayi Kredi.	35.725	47.826	89.317	159.180	252.180
Fon Kredileri	47.991	65.005	91.995	147.923	242.539
TOPLAM	124.608				643.879

Kaynak: Halk Bankası 1988 Faaliyet Raporu, S.17.

Bu ihtisas kredileri içinde, küçük sanayiye ayrılan fon kredileri ve küçük sanayi kredileridir. İhtisas kredilerini sırasıyla incelemeye çalışalım.

3.3.1.1. Kooperatif Kredileri:

Esnaf ve sanatkâr kooperatifleri aracılığı ile kullandırılan kredilerdir.

3.3.1.2. Küçük Sanayi Kredileri:

Halk Bankasının küçük sanayiye verdiği kredilerdir. Ve:

- Küçük sanayi tesis kredisi,

- Küçük sanayi işletme kredisi olmak üzere ikiye ayrılır.

3.3.1.2.1. Küçük Sanayi Tesis Kredileri :

Tahsil talimatında öngörülen makina ve tesis alımlarında kullanılır. Kesin fatura ve makbuz karşılığında satıcı firmaya ödenir.

3.3.1.2.2. Küçük Sanayi İşletme Kredileri :

İşletmenin işçilik, hammadde gibi gereksinimlerinin karşılanmasında kullanılır. İşletme kredileri kredi lehtarına peşin veya parçalı bir şekilde ödeme yapılır(78).

Limit:

Küçük sanayi tesis ve işletme kredilerinin taban limiti 500.000, tavan limiti 300.000.000 TL dir.

Vade:

Küçük sanayi tesis kredilerinde 3-6 yıl, işletme kredilerinde 2-6 yıldır.

Faiz:

%58 dir. Fakat komisyon ve gider vergisi ile müşteriye maliyeti %66 dir.

Geri Ödeme Süresi:

Küçük sanayi tesis kredilerinde 1 yıl, işletme

(78) İ.K.V., a.g.e., s.130.

kredilerinde ödemesiz dönem yok(1989 yılı itibarıyla).

Küçük sanayi kredilerinin yıllar itibarıyla dağılımını Tablo 9'da görebiliriz. Tablodan da görüldüğü gibi tesis kredileri fazla artış göstermemiş, buna karşılık işletme krediler oldukça rağbet görmüştür. Bundan bir sonuç çıkarmak istersek:

Türk küçük sanayi işletmeleri varlıklarını sürdürebilmek için Halk Bankası kaynaklarına ne olursa olsun başvurumaktadırlar.

Tablo 9
Halk Bankası Küçük Sanayi Kredilerinin Yıllar İtibarıyla Dağılımı

Yıllar	Tesis Kredileri	İşletme Kredileri	Toplam
1982	1.597.394.319	14.068.538.418	15.665.932.737
1987	12.986.000.000	95.230.000.000	108.216.000.000
1988	18.000.000.000	132.000.000.000	150.000.000.000
1989	27.000.000.000	198.000.000.000	225.000.000.000

Kaynak: Halk Bankası, 1982 Faaliyet Raporu, S.10-11.
Halk Bankası, 1989 Faaliyet Raporu, S.18.

Halk Bankasının sağladığı kredilerden faydalanan işletme sayısı:

Yıl	Adet
1985	11.945 adet
1986	12.864 adet
1987	16.700 adet
1988	12.946 (ilk 10 ay)

3.3.1.3. Fon Kredileri

Halk Bankası kendi iç kaynakları ve dış kaynaklardan sağlanan fonlardan, kredi kullanımına aracı olmaktadır. Bu krediler 1988 yılında 350 Milyar TL'ye ulaşmıştır. Dış

kaynaklardan en önemlileri şunlardır;

3.3.1.3.1. KSF-I Fonları : Türk-Alman hükümeti arasında imzalanan anlaşma gereği, yurda kesin dönüş yapan işçilerin, iş sahibi olmaları için verilen kredilerdir. 1988 yılında %49.5 artarak 11.6 Milyar TL'ye çıkarılmıştır(79).

KSF-I fonundan sabit değerleri 1.5 Milyon DM'ını aşmayan (Bina ve arazi hariç), 50'den fazla personeli olmayan işletmeler yararlanacaktır. Bu fondan verilen krediler 1.5 Milyon DM'ı aşmadan yalnızca yatırım veya işletme kredileri olabileceği gibi, yatırım ve işletme kredisi olarak birlikte kullanılabilir. .

3.3.1.3.2. KWF Fonları: Yine Türk-Alman hükümeti tarafından imzalanan OECD Türkiye'ye yardım konsorsiyumu çerçevesinde proje kredi anlaşmasıdır. 1988 yılında 6.7 milyar TL'yi ulaşmıştır.

KWF fonundan 500.000 DM'lık tavan limiti içinde tesis ve işletme kredileri beraber kullanılabilir. Bu kredilerin dağılımında Kastamonu, Burdur, Isparta, Konya, Eskisehir, Nevşehir bölgeleri pilot proje olarak ele alınmıştır. Küçük işletmelere bu illerde 2 Milyar TL'si kredi kullanılmıştır(1988 yılı itibarıyla)(80).

3.3.2. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Fonları

3.3.2.1- Sanayi Siteleri ve Organize Sanayi Bölgesi Fonları

Sanayi ve Ticaret Bakanlığında, bütçesinden her yıl "Organize Sanayi Bölgeleri ve küçük sanayi siteleri ve

(79) Halk Bankası Faaliyet Raporu, 1989, s.20.

(80) Türkiye Halk Bankası, a.g.e., s.17.

işletme giderleri fonuna" ayrılan meblağlar, halk bankası aracılığı ile düşük faizli, uzun vadeli olarak verilerek küçük sanayinin tesvikine çalışılmaktadır(81).

Bu fonlardan verilen krediler, 1981 yılına kadar geri kalmış yörelerde %3, gelişmiş yörelerde ise %5 olarak saptanmış, bu tarihten sonra %12-15'e çıkarılmış ve hala çok büyük oranda sübvansiyon taşıyan krediler olmaları özelliğini sürdürmektedirler. Krediler bölgenin ekonomik durumları göz önüne alınarak, ihale bedelinin %70 ile %100'ü arasında, değişken oranlarda verilmektedir. Ödemesiz devre 1 yıl, tüm bölgeler için aynı kalmak koşuluyla 10 yıl vade uygulamasına geçilmiştir.

Küçük sanayi siteleri ve organize sanayi bölgeleri fonlarının 1983-1987 yılları arasındaki gelişmeleri Tablo 10'da görebiliriz.

Tablo 10

Küçük Sanayi Siteleri ve Organize Sanayi Fonlarının Gelişimi

Krediler	1983	1984	1985	1986	1987
Küçük sanayi siteleri fonl.	34.193	45.184	64.473	102.764	171.734
Organize sanayi bölgeleri fonl.	10.361	14.557	22.480	37.664	60.195

Kaynak : 6.Beş Yıllık Kalkınma Raporu, Özel İhtisas Komisyonu DPT Yayını, S.243.

3.3.2.2. Küçük Sanat Kooperatifleri Geliştirme Fonu

Küçük sanayi sektörünün birimleri olan küçük sanayicilerin gelişen ekonomiye ve teknolojiye paralel olarak üretimle ilgili sorunları da artmaktadır. Bu yüzden 507 sayılı esnaf ve sanatkârlar yasası kapsamına giren küçük

(81) D.P.T., Esnaf, sanatkâr ve küçük sanayi sek. raporu, DPT yayını, No:1856 SPB:361, Aralık 1982, s.38.

sanayicilerin 1163 sayılı kooperatifler yasasına uygun kurdukları kooperatiflerdir.

Sanayi Bakanlığınca da bu kooperatif ortaklarının mesleki faaliyetlerine gerekli her türlü hammaddeyi temin, üretilen malların pazarlanması, üretim kalitesinin yükseltilmesi, ihtiyaç duyulan ortak tesis ve imalathane açma amaçlarını güden "Küçük Sanayi Kooperatiflerini Geliştirme Fonu" oluşturmuştur.

Bugüne kadar 658 adet kooperatif kurulmuştur ve 431.1 Milyon TL'si toplam kredi kullanılmıştır(82). Bununun 368.1 Milyonu işletme kredisi, 63 milyonu tesis kredisidir.

İs kollarına göre kullanma sırasına bakarsak en çok madeni eşya, ağaç işleri, dokuma, giyim, halı gibi iş kolları kullanmıştır.

3.3.2.3. Küçük Sanayi Geliştirme Fonu

Sanayi Bakanlığı, küçük sanayinin değişen koşullara uyumu, yeni teknolojiye sahip olmalarını, işletmelerini tam kapasite ile çalışmaya yöneltmek için küçük sanayi tesislerinin belirli ekonomik büyüklükler halinde olmalarını, küçük sanayi sitelerinin özellikle organizasyonunu sağlamak kaydıyla, finansman ve kredi ihtiyacını karşılamak amacıyla bu fonu oluşturmuştur. Bugüne kadar 589 firmaya kredi tahsisi yapılmıştır(83).

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız Sanayi Bakanlığı Fonlarını bir tablo halinde gösterirsek;

(82) Küçük Sanayi Yönlendirme Raporu, a.g.e., s.46.

(83) a.g.e., s.47.

Tablo 11
Sanayi Bakanlığı Fonları

Kredinin Türü	Faiz	Komisyon	Vade	Limit
Organize Sanayi Bölgesi Fonları	% 12 geri % 15 diğer bölgelerde	% 1/2 adet üzerinden	15 Yıl (5 yıl ödemesiz)	-
Küçük Sanayi Siteleri Fonl.	% 12 gerice yörelerde	% 1.5 ödeme tutarı üzerinden	10 Yıl Vade inşaat bitiminden 1 yıl sonra	-
Küçük Sanat Kooperatifleri Fonları	% 10, 1.der. önemli % 12, 2.der. önemli % 15, diğer illerde	% 4	2-4 yıl	20 Milyon
Küçük Sanayi Geliştirme Fonu	% 10, 1.der. önemli % 12, 2.der. önemli % 15, diğer illerde önemli	% 5'lik kısmı sub. gelirlerine.	2-4 yıl tesis kredisi (1 yıl ödemesiz)	20 Milyon

Kaynak: İstanbul Ticaret Odası, Küçük Sanayicinin Sorunları Semineri, Yayını No:1988-34, 1.Tebliğ, "Küçük Sanayinin Finansmanı", S.15.

3.3.3- BAĞ-KUR Fonları

Sosyal Güvenlik kurumları arasında en yeni olanı Bağ-kur'dur. 1971 yılına gelinceye kadar böyle bir kurum yoktu ve küçük sanayici faaliyetin hiç bir güvence olmadan sürdürmekte idi. 1985 yılına kadar konut ve toplu iş yeri kredisi veren bağ-kur, çıkarılan kanun ile küçük sanayiciye kısa vadeli işletme kredisi vermeye başlamıştır(84).

(84) İstanbul Ticaret Odası, " Küçük Sanayinin Finansmanı", Küçük Sanayicinin Sorunları Semineri, 1.Tebliğ, No:1988-34, s.15.

Bağ-kur fonlarını bir tablo haline getirirsek:

Kredinin türü	Faiz	Komisyon	Vade	Limit
Bağ-kur işletme kredisi	% 6	% 1.5 ödemeler üzerinden	10 yıl	-

Kaynak: İ.T.O., "Küçük Sanayinin Finansmanı", Küçük Sanayicinin Sorunları Semineri, 1.Tebliğ, İstanbul Ticaret Odası Yayını No:1988-34, s.15.

3.3.4. Dış Kaynaklı Fonlar

Dış kaynaklı fonlardan tahsis edilen kredilerden küçük sanayiye ayrılan fonlar pek fazla değildir. Bu kredilerin toplamı küçük sanayi kredileri için % 0.4'ü geçmez. Bu krediler; - AİD Küçük Sanayi Geliştirme Fonu Kredileri - Hollanda Hibe Fonu Kredileri - TKV (Türk Kalkınma Vakfı) Fonu Kredileridir.

AİD Küçük Sanayi Geliştirme Fonu Kredisi;

Amerikan Uluslararası Kalkınma Teşkilatından sağlanan bu fondan küçük sanayiciye tesis ve işletme kredisi tahsis edilmekte idi (1979 a kadar). Fakat, 1979 dan sonra sona ermiş ve ikraz bakiyesi kalmamıştır.

Hollanda Hibe Fonu Kredileri;

Kredinin kaynağını 1976 yılında imzalanan bir Uluslararası anlaşma ile Hollanda Hükümetinin verdiği 7 Milyon Florinlik hibe oluşturmuştur. Krediler % 4 faiz ile ve 5-8 yıl vadeli olarak verilmekte idi. 1986 yılında sona ermiştir(85).

TKV (Türk Kalkınma Vakfı) Fonu Kredileri;

Yurda kesin dönüş yapan işçilerin, yurt içinde yapacakları ferdi yatırımları finanse etmek amacıyla, Türkiye Kalkınma Vakfının, Hollanda Hükümeti adına hareket eden

(85) Halk Bankası Faaliyet Raporu, 1988, S.20.

NCB%IMOS Vakfından sağladığı kredilerdir(86). 1979 yılında verilmeğe başlanmıştır. 1986 yılında sona ermiştir(87).

3.3.5. Diğer

Ülkemizde Türkiye Halk Bankası kredi verme yönünden ihtisaslaşmış bir bankadır. Fakat diğer bankalarda küçük sanayiciye kredi vermektedir. Örneğin Ticari Bankalar, Sanayi ve Yatırım Bankası gibi. Ancak bu bankaların verdiği kredi çok pahalı olduğu için küçük girişimci fazla rağbet etmemektedir. Bugün 1990 yılı itibarıyla bu bankalar yasal olarak kredi % 85 faizle küçük girişimciye vermektedir.

3.4. Dünya'da Küçük Sanayiye Yönelik Krediler

Dünya'da gerek kalkınma düzeyi ve gerekse sosyal ekonomik, kültürel ve politik yapıları birbirinden farklılık gösteren bir çok ülke incelendiğinde görülmektedirki, bu ülkelerdeki belirgin en önemli taraf, hem teşebbüs sayısı, hem de istihdam ve üretim yönünden küçük ölçekli işletmelerin büyük bir paya sahip olmalarıdır. Bu özellikleri itibarıyla gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin çoğu sağlıklı bir ekonominin varlığını korumak ve kalkınma hedeflerine daha sağlam adımlarla ulaşabilmek için, küçük sanayi işletmelerinin desteklenmesi ve kuvvetlendirilmesini anahtar çözümlerden biri olarak görmektedir.

Küçük sanayi işletmelerinin desteklenmesi, yönlendirilmesi ve bu işletmelerin fonksiyonel işlerliklerine hız verilmesi amacıyla, yasal bir takım tedbirleri ve

(86) Esnaf, Sanatkar ve Küçük Sanayi Sektör Raporu, a.g.e., s.41.
(87) 6.Bes Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu DPT Yayını, No:2169, 1989, s.243.

düzenlemeleri getiren, geniş bir teşkilatlanmaya giden bu ülkelerin incelenmesi sonucu tesbit edilen hususları açıklamaya çalışacağız.

3.4.1. Amerika Birleşik Devletleri

En önemli kuruluş SBA (Small Business Administration-Küçük İşletmeler Kurumu)'dır. KUSKET'in proje amaçlarına çok yakın olmakla birlikte, daha kapsamlı iş organizasyonlarının yürütüldüğü ve yaptırımcılığı olan, bağımsız çalışma statüsüne sahip bir kuruluştur. Tüm ülke çapında teşkilatlanmıştır. 10 adet yerel, 111 adet bölgesel merkezi bulunmaktadır. Küçük işletmelerin üretim, finansman, pazarlama sorunlarını, para piyasası, kredi mekanizması içinde çözüm getiren bir teşkilattir. Bu programın uygulayıcıları içinde devlet kuruluşları, kişisel yerel kalkınma şirketleri, ticaret odaları yer alır.

SBA'nın küçük işletmelere yardım yapması için dört koşul vardır:

- Mal varlığı 9 Milyon Doları aşmamak,
- Vergiden sonra kârı 400.000 Doları aşmamak,
- Net değeri 4 Milyon Doları aşmamak.

Bu koşulları sağlayan küçük işletmelere üç şekilde finansal yardım yapar.

- Direk kredi,
- Özel Bankalarla ortak kredi,
- Özel Banka kredileri için teminat vermek.

Direk kredi son çaredir. Özel Bankalardan kredi alamamak mantıklı sebepler dahilinde değilse, SBA banka

kredisinin % 90 nını garanti eder. Faiz oranı ise SBA tarafından sınırlandırılır(88).Ayrıca SBA'nın borç yardımı inşaat veya tevsi, makine ve teçhizat alımı için ise 15 yıla kadar vadeli olabilmektedir(89).

3.4.2. Japonya

İkinci Dünya savaşında bağımsızlığını, mevcut sanayi tesislerini, insan gücünü, ekonomisinin işlerliğini kaybederek çıkan Japonya, kısa sürede sanayi ve ekonomisinde yaptığı mucizevi atılımla bütün dünyanın ilgisini çekmiştir. Bu hızlı gelişmede küçük işletmenin önemli rolü olduğu bir gerçektir.

İşletmelerin, özellikle küçük sanayi işletmelerinin yatırım öncesi, yatırım dönemi, işletme döneminde karşılaştığı problemleri vardır. Hammadde temini, pazarlama, işyeri finansman vs. sorunları içinde finansman temini konusu her dönem için en önemli sorunlardan biri olmuştur.

Japon hükümeti bu sorunu çözümlemek amacıyla köklü bazı tedbirler almıştır. 29 adet kanundan hepsi kredi, kredi garantisi, kredi sigorta işlerine kolaylık getirmiştir. Ayrıca 13 adet kamu kuruluşu çok sayıda özel banka ve finansman kuruluşu küçük sanayinin finansman sorununu çözebilmek için çalışma yapmaktadır.

Hükümetin küçük sanayiciye sağladığı krediler 4.5-12 yıl vadeli olup, faiz oranları % 0 ile %5.5 arasında değişmektedir. Devlete bağlı üç büyük bankanın küçük

(88) Ray, Graham and Hutchhinson, " Financial Facilities for Small Enterprise", The Financing and Financial Control of Small Entreprise Development, Gower Studies in Small Business, Volume 1978, s.29.

(89) Clifford, Baumback ve diğerleri, a.g.e., s.4-5.

sanayiciye verdiği kredi ise her yıl 20-30 Trilyon \$ olmaktadır. Küçük sanayicilerin bankalardan bu kadar büyük miktar krediyi ipotek dahi vermeden sağlayabilmeleri, devletin kurduğu kredi garanti teşkilatının verdiği teminatlar sayesinde olmaktadır. Sanayicinin vadesi geldiği halde borcunu ödeyememesi halinde borcun tamamını kredi garanti teşkilatı bankaya öder. 1988 yılı itibariyle 5 Trilyon \$ ayrılmış bulunmaktadır (90). Bu miktarın %70'ini teşkilat sigortadan alır. Daha sonrada küçük sanayiciden parayı alır ve ödemeyi yapar.

Japon küçük sanayi teşvik teşkilatı, kurullarına en az bir yıl katılan diploma almış uzmanlar yetirtirmektedir. Küçük sanayinin problemlerinin belirlenmesinde görevlendirilmek üzere şu anda Japonya'da 100.000 adet diplomalı uzman vardır. Bunların %15'i devlet memurudur. Geri kalanı özel uzman olarak görevlendirilir(91).

3.4.3. Hindistan

Hindistan'da hükümet küçük sanayicilerin büyüüp gelişmesini ülkenin varlığı ile eşdeğer tutarak, küçük sanayicilere büyük ölçüde yardımda bulunur. Yeni işe atılmış müteşebbüsler ile geri kalmış bölgelerdeki projeleri yöneten işletmecilere başlangıç kredileri veren "Eyalet Finansman Şirketleri (SCF) vardır. Ayrıca Hindistan Sanayi Kalkınma Bankası (IDBI) da bu tür hizmetler verir. SCF tarafından hesaplanan özsermaye miktarı ile gerçekte ortaya çıkan

(90) Robert Howard, " Can Small Business Help Countries Compete", Harvard Business Review, Novem-Dec.1990, s.96.

(91) Dilara Otabatmaz, " Japonya'da Küçük Sanayi", Ankara Sanayi Odası Dergisi, Yıl 12, Sayı 93, Tem-Ağus. 1988, S.20.

sermaye ihtiyacı arasındaki farkı kapamak için IDBI, müteşebbüslere 2.5 Milyon RS veya proje maliyetinin %20'si kadar kredi verir(92).

Yine küçük sanayicilerin yeni makina alimlerini kolaylaştırmak amacıyla makinenin bedelinin % 1.25 kadarı (SCF) ce ödenirken bu oran 1.40'a çıkarılmıştır. Anadaki fark sanayi kalkınma bankası tarafından karşılanmaktadır. Ticari Bankalar, Eyalet Finansman şirketleri, küçük sanayi geliştirme şirketleri gibi finansman kuruluşları tarafından verilen kredilerin finansman işlerini Kalkınma Bankası yürütür. Ayrıca kalkınma bankası bu kuruluşların verdiği 500.000 Rs'ye kadar olana kredilerin finansman işlerini de yürütür. Eğer bir küçük işletme aldığı krediyi ödeyemez ise kredi garanti şirketi (DICGC), kredi kuruluşuna ödenmeyen kredinin %75 ini ödemek üzere görevlendirilmiştir.

3.4.4. Avrupa Topluluğu'nda Küçük Sanayi İşletmelerine Yönelik Krediler

Avrupa Topluluğunun kurulmasıyla büyük işletmeler de büyüme gözlenirken, küçük işletmelerde, büyük işletmelerin etkisi altında kalıp, ezilmemişlerdir. Ancak daha sonra küçük işletmeler gelişmeleri gözleyememiş ve finansman yönünden yetersiz kalmışlardır(93).

Sonuçta, AT'de küçük işletmeler için ortak bir politika belirlenmesini gerekli kılmıştır. Bu politikanın genel çerçevesinde, yeni işletmelerin oluşturulması, mevcut

(92) Küçük Sanayi Yönlendirme Raporu, a.g.e., s.34.

(93) Ertan, Toskay, AET Ülkelerinde Küçük ve Orta Sanayi Teşebbüsleri ile İlgili Gelişmeler", Küçük ve Orta Sanayi Teşebbüsleri Geliştirme Semineri, MPM, 1973, s.241.

olanların gelişmesine çalışılması, finansal yönden destek verilmesi bulunmaktadır.

Avrupa Topluluğunun içinde özellikle finansal acıdan destek sağlamak amacıyla kredi veren kurumlar vardır. Bu krediler;

1. **Topluluk Kredileri:** AT topluluk kredilerinin büyük bölümünü küçük ölçekli işletmelere tahsis etmektedir. Topluluk ayrıca fonlar krediler de dağıtmaktadır. Bunların başlıcaları;

- Avrupa Yatırım Bankası,
- Yeni Topluluk Finansal Aracı,
- Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu,

2. **Finansal Yardımlar:** Özellikle mahalli işletmelerin kurulmasını ve onlara destek veren hizmetlerin güçlendirilmesi konusunda geçerlidir.

3. **Sermaye Piyasalarına Giriş:** "Risk birleştirme" diye bilinen bir pilot proje uygulamasına girmiştir. Komisyon, fonları proje esasına göre ve boyutuna göre vermektedir.

4. **Öteki Finansal Projeler:** Bunlar özellikle başlangıç sermayesine ve proje Fizibilitesinin değerlendirilmesine ilişkin yardımlardır(94).

Avrupa Topluluğu'nda verilen devlet destekleri KDV indirimi, yatırım sübvansiyonları, hibeler, kurumlar vergisinden muafiyet şeklinde olmaktadır. Yardım teknikleri ise nakit yardımlar, öz sermayeye hisse senetleri yoluyla katılım, devlet garantileri gibi isimler altında görülmektedir.

(94) Canbaş, a.g.e., s.17.

1981-86 yılları arasında yapılan devlet desteklerinin % 68 i nakit yardım, % 14 ü iyileştirilmiş krediler, % 2.9 devlet garantileri biçiminde olmuştur(95).

AT ülkelerinden birisi olan İNGİLTERE'de küçük sanayiye yönelik krediler :

Sanayiye yardım eden devlet ve özel sektör kuruluşları çoktur. Ancak özellikle küçük işletmelere yönelik hizmetler oldukça yoğundur. Onlara kredi bulmaktan, yatırım projelerinin desteklenmesine kadar uzanmaktadır.

Küçük işletmelere şu kolaylıklar sağlanmıştır:

- 2-7 sene içinde aylık ve üçer aylık taksitlerle geri ödeme kaydıyla 75.000 Sterlin'e kadar verilebilen teminatli borçlar ki bunlar 2 yıla kadar geri ödemesiz olabilir.

- Tüm onaylanmış borçlar için % 80 hükümet garantisi verilebilmekte, bunun için % 3'lük bir prim ücreti alınarak, bankaca alınan faize % 2.4 oranında eklenerek hesaplanmaktadır(%80 nin %3 ü).

- Mümkün olduğu durumlarda işletme varlıkları teminat olarak istenir.

- Geleneksel kaynaklardan fon bulunmaması halinde, sermaye yatırımı ve işletme sermayesi, yeni ve ek borçlanma için kaynağa başvurulabilir.

Bundan başka küçük mühendislik firmaları yatırım programı, projenin 1/3 ü tutarında hibe olarak yatırım sermayesi vermektedir. Ancak firmanın kalite sınırları içinde çalışmış olması gerekir.

(95) M.P.M.,Yayın No:426, a.g.e, s.40.

FEDERAL ALMANYA'da Küçük Sanayiye Yönelik Krediler

Küçük işletmeler, 1970 öncesi uzun dönemli banka kredilerinin azlığı nedeniyle, yeni kuruluşları amortismanları ve satışlarının yardımıyla finanse etmek zorunda kalmışlardır. Daha sonra özellikle 1982-84 dönemde küçük işletmelere verilen krediler % 30 oranında artırılmış ve 2-3 puan aşağı faizle 2 yıl ödemesiz dönemi olan krediler verilmiştir. Bu programların yürümesi Federal hükümet ve Eyalet aracılığı ile olmaktadır(96).

Ayrıca "Alman Tasarruf Bankaları Örgütünün" aracılığı ile kurulan özsermaye yatırım şirketleri, küçük işletmelerin fon geliştirme sorunlarına yardımcı olmaktadır. Bu şirketlerin hizmetleri iki türdür:

- Ulusal küçük sanayi politikası doğrultusunda sağlanan hükümet destekli yatırım fonları,
- Sermaye piyasalarından serbestçe sağlanan şirket yatırım fonları.

DANİMARKA'da Küçük Sanayiye Yönelik Krediler

Danimarka endüstri politikası, kuvvetli bir liberal etki olarak karakterize edilmeye yönelmiştir. Sonuçta diğer Avrupa Ülkelerinden daha fazla genel bağış, para yardımı ve diğer müdahalelerle sınırlandırılmıştır.

Danimarka hükümeti "Kendi kendine yardım edenlere yardım" ilkesini ortaya koyarak bir sanayi hizmet sistemi kurmuştur. Bu hizmet sistemi Teknik Finansman, ihracaat

(96) Commission of European Communities, Job Creation in Small and Medium Sized Enterprises, Volume I, II, III 1987, s.309, 310.

konularında olmaktadır.

Hükümetin yardımı küçük sanayi işletmeleri için kuruluş, genişleme modernize olma yatırımlarında olmaktadır. Faiz oranı % 9 dir (ki bu oran gerçekte % 20 iken) ve geri ödemesi 10 yıla kadar uzayabilmektedir. Bazı durumlarda bu süre 2 yıl artırılabilir.

Yine eğer yatırım, yenileme yatırımı ise % 80 kadarı yeni yatırım ise % 45'i kadari kredi olarak hükümetçe verilmektedir(97).

3.5.Küçük Sanayi İşletmelerine Yönelik Kredilerin Türkiye ve Dünya'daki Genel Değerlendirmesi

Ülkemizde Türkiye Halk Bankasının küçük işletmelere kredi veren ihtisas bankası olduğundan yukarıda bahsetmiştir. Fakat burada üzerinde durulması gerekli bir konu vardır. Halk Bankasının verdiği krediler çok karışık bir nitelik arz etmektedir. Banka küçük işletmelere verdiği kredileri ikiye ayırarak düzeltme yönüne gitmişse de bu konu kanımızca tam bir açıklığa kavuşmamıştır. Halk Bankası kredi isteyen girişimcilerin iki gruba ayırmış, ilkinde "sanayi grubu" ikincisine ise "hizmet erbabı" demiştir. Bankanın bu ayırımı yerinde gibi görünüyorsa da genel kredilendirmede örneğin, 1989 yılı itibarıyla, kredilerin %64 ünün sanayici tarafından, %35 sinin hizmet erbabı tarafından kullanıldığı görülmektedir. Bu % 36 lık limit içinde bulunan küçük işletmelerin tümü belli bir baz üzerinden kredilendirilmiş olup, kredilerin ekonomik etkilerinin dikkate alınmadığı şeklinde bir eleştiri yapılabilir.

(97) Comission of the European Communities, a.g.e, S.587-88.

Kredilendirmede dikkatle üzerinde durulması gereken bir diğer husus, bankaca verilen kredilerin maliyetidir. Bugün Türk banka sistemini inceleyecek olursak ve küçük sanayicinin finansmanına ait bir elestiri getirecek olursak kredi maliyeti bu grup için taşınamayacak kadar yüksektir. Kredinin küçük sanayiciye olan maliyeti % 85 arasındadır. Bu oranın bu düzeyde oluşunda bir etken de gider payları, muamele vergileridir. Kredinin sanayiciye olan maliyeti yükseldiğinde yatırımların cazibelerini kaybettikleri bir gerçektir. Ancak enflasyon nedeniyle bugünün şartları altında kredinin sanayiciye olan maliyeti yüksek değil, hatta negatif bir seviyeye inmektedir. Dolayısıyla bugün için kredinin sanayiciye maliyetinin yüksek olduğundan söz edecek değiliz. Burada yatan asıl sorun kredinin bankaya olan maliyetinin yüksekliğinde görülmektedir. Kredi maliyeti yüksek olduğunda (bizzat paranın maliyeti arttığından) banka kaynak yaratamamakta ve ancak devletten aktarılan fonlarla yetinmek durumunda kalmaktadır. Gerçekte bu konu bütün banka sistemimizi etkileyen bir sorundur. Bankalar sistemi ve Halk Bankın içinde bulunduğu bu durum sonucunda, sanayicinin kredilendirmede karşılaştığı sorun şu şekilde özetlenebilir:

Sanayici teşkilatlanmamış kredi piyasasına itilmekte, vergiye tabi küçük sanayicilerin teşkilatlanmamış kredi piyasasından borçlanmaları halinde, efektif faiz oranının % 100 ün üzerine çıkmaktadır.

Dünyadaki kredi uygulamalarına bakıldığında ise durum daha farklı görünmektedir. Son yıllarda basta ABD olmak üzere ileri birçok ekonomide küçük işletmelerin yeri, önemi

üzerinde daha büyük dikkatle durulmağa başlanmış, bunun sonucu olarak küçük işletmelere yardım etmeye ilişkin birçok çalışmalar yapılmıştır.

Bu ülkelerde finansal imkanlara sahip olanlardan, girişimcilik niteliklerine sahip olanlara fon akartılmak suretiyle, sorunun ekonomik açıdan etkin bir şekilde çözülmesine çalışılmaktadır. Bu çözümlerin temelini de sermaye piyasaları oluşturmaktadır. Örneğin Batı Almanya'da küçük sanayi işletmelerinin sadece % 40 ı öz sermaye ile kurulmaktadır. Bir diğer çözümde Riziko Sermayesi veya Risk kapitalidir ki, "Ventur Capital" diye adlandırılan bu araç vasıtasıyla, girişimcilik niteliklerine sahip olan kişilerde yatırım sermayesi sağlanması amaçlanmaktadır.

Bizim ülkede de bu konuda bazı çalışmalar yapılmış fakat başarılı olunamamıştır. Bu durumun en önemli nedeni uygulama safhasında önemli bir yeri olan bankaların konuya ilgi göstermemesi olmuştur.

Yine dünyada küçük işletmelere sağlanan desteklerden bir diğeri, devletin teminat sorununa çözüm getirmiş olmasıdır. Bu, ya devlet güvencesi ya da kredi sigortalaması şeklinde olmaktadır. Örneğin Japonya'da küçük sanayiciler 80 Milyon Yen'e kadar garantiyi herhangi bir ipotek göstermeden bir devlet kuruluşu olan "Kredi Garanti Teşkilatının" teminatı ile elde edebilmektedir. Bu kuruluşu desteklemek için de "Küçük Kredi Teşkilatı" kurulmuş küçük girişimci borcunu ödeyememesi halinde, borcun tamamını kredi teşkilatı bankaya ödemekte, bu miktarın % 70 ini sigortadan daha sonra geri

almaktadır(98).

Uygulanan bir diğer çözüm ise küçük sanayi işletmelerini güçlendirmek için vergi politikalarının özendirici bir nitelik taşımasıdır.

Görüldüğü gibi, devlet güvencesi diğer ülkelerde her zaman küçük işletmelerin yanında yer almaktadır. Ve finansal açıdan teminat güvencesi sağlayarak, düşük faizle yatırım bankaları yolu ile kredi vererek, vergilerinde özendirici tedbirler alarak onların problemlerini çözmeye yardımcı olmaktadır.

Bizim ülkemizde bu tedbirlerin hiç biri alınmamaktadır. Oysa özellikle bizim ülkemizdeki gibi serbest piyasa ekonomisinin devamının sağlanması için,devletin taraf tutma durumunda olması gerekmektedir. Devlet, piyasa ekonomisinin sürekliliğini sağlayıcı kurallar koymalı, uymayanı cezalandırmalı ve sosyal yönden desteklenmesi gereken kesimlere arka çıkmalıdır. Federal Almanya Cumhuriyetinin başlangıç yıllarının sosyal piyasa ekonomisi programı, bu yaklaşımın ürünüdür.

(98) Otabatmaz, a.g.e.,s.21.

4. İÇEL İL MERKEZİNDE GIDA SEKTÖRÜNDE KÜÇÜK SANAYİ İŞLETMELERİNİN FİNANSMAN KAYNAKLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA VE BULGULARI

Ülkemizde sanayileşme gıda sektörü ile başlamış ve önemli bir birikim yaratılmış olmasına rağmen, bu kesimin karşılaştığı çeşitli sorunların hala bir çözüme kavuşturulduğu söylenemez. Diğer bir deyişle, sanayinin potansiyelinden, iç ve dış pazarlardan gereği gibi yararlandığını söylemek mümkün değildir.

Gıda kesiminde sorunlar üretim öncesi başlamakta üretim ve üretim sonrasında da sürmektedir. Çoğu küçük olan bu kesimdeki işletmelerin verimli çalışabilmeleri, karşılaştıkları sorunların çözümü ile mümkün olacaktır.

Bu nedenle biz de çalışmamızda, küçük sanayi işletmelerinin faaliyetlerini sürdürürken içinde buldukları koşulları ve genel sorunlarını, özellikle en fazla etkileyen finansman sorunlarını ve finansman kaynaklarının içinde kredilerin yerini yeter olup olmadığını araştırmaya çalıştık.

Mersin ilinde, küçük sanayi işletmelerinin finansman kaynakları ve kredilendirme açısından ne gibi sorunlarla karşılaştığını araştırmak ve gerekli verilerin toplanması için bir antek çalışması düzenlenmiştir. Fakat il içinde küçük sanayi işletmelerinin sayısı oldukça fazla olduğu için tüm sektörde araştırma yapmak son derece güç olacaktı. Araştırmamızdan daha sağlıklı sonuçlar almak için çalışmamızı gıda sektörü dalındaki işletmelerde yoğunlaştırdık. Bu da 35 işletmeyi kapsadı. İşletme büyüklüğü için ölçü olarak personel sayısı ele alınmış, araştırma kapsamına giren

işletmelerin, çalışan sayısı daha çok (10-20) personel arasında toplanmıştır. İl içindeki küçük sanayi işletmelerinin gıda sektöründeki oranı % 30 kadardır.

4.1.Kullanılan Yöntem

Araştırmamızda görüşme yoluyla anket yöntemi uygulanarak birincil verilerden yararlanılmış ve sağlıklı bilgiler elde edilmiş, bu işletmelerden elde edilen bilgilerin bir kısmı tablolar halinde aşağıda verilmeye çalışılmıştır.

Soru formlarından elde edilen verilerin değerlendirilmesi basit aritmetik ortalamalara ve yüzde dağılımlara dayanmaktadır.

Tablo 1
Gıda Sektöründe Üretilen Malların Çeşitleri

Üretilen Mallar	Tesis Adedi(sayısal)	%
Sekerleme, helva	5	15
Süt mamulleri	3	9
Ekmek imalatı	8	24
Un ve unlu mamuller	5	15
Mesrubat sanayi	4	12
Kuruyemiş imalatı	2	6
Narenciye ambalaj	6	18
TOPLAM	33	100

Mersin ili içinde küçük sanayi olarak gıda sektöründe üretilen mal yedi çeşittir. Üretim yapan işletmeler içinde ekmek imalatı işletmeleri çoğunlukta olup (%24), kuruyemiş imalatçıları en az (%6) sayıdadır. Bu işletmelerden 2 tanesi başarısızlık nedeniyle kapanmıştır. Kapanan küçük işletmelerin başarısızlık nedenleri arasında finansman güçlüğü ve borçlarını zamanında ödeyememe sayılabilir.

Sekerli mamuller sanayinde özellikle helva ve lokum

memleketimizde eskiden beri yöresel olarak manika ve tesisten çok ustalık ve beceriye dayanarak üretilir ve yine yöresel olarak tüketilir. Bunların üretimi ancak planlı dönemden (1963 den) sonra makineleşmeye ve ambalajlanmaya başlanmıştır.

Un ve unlu makine sanayi, son yıllarda oldukça fazla gelişme göstermiştir. Halkımızın beslenmesinde önemli bir yeri olan ekmeğin üretimini günümüzde günde kişi başına 400gr olduğu kabul edilmektedir. İlimizde modern ekmeğin fabrikalarının yanında, gelişmiş mahalle fırınlarının üretimde yer aldığı gözlenmiştir.

Süt ve sütlü mamuller sanayi ülkemizde kurulan en eski sanayi dallarındandır. Buna karşılık henüz yeterli düzeye gelememiştir. Daha çok küçük sanayi işletmeleri olarak yer almaktadır.

Türkiye her türlü meyva ve sebzenin yetiştiği bir ülke olmasına rağmen, bunların işlenmesi henüz bir sanayi haline gelememiştir. Küçük birimler halinde faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Aynı şekilde meşrubat sanayi, kapasitesinin altında çalışmaktadır. Mersin ilinde olduğu gibi.

4.2. Anket sonuçları ile ilgili bulgular ise şöyledir:

Araştırma kapsamındaki küçük işletmelerin yöneticilerine "işyerlerinde çalışan eleman sayısı" sorulduğunda genelde (10-20) arasında diye cevap alınmıştır. Bu da bizim daha önce yaptığımız tanıma uymaktadır. Yapılan ankette iş yerinin iş veren tarafından nasıl kurulduğu sorusuna, girişimcilerin % 80'i kendi cabasıyla % 20'si miras olarak

babadan devraldığını belirtmişlerdir.

Tablo 2
Küçük İşletmelerin Ne Şekilde Kurulduğu

Secenekler	S	%
1. Devren	-	-
2. Kendi çabası ile	26	80
3. Miras	7	20
4. Diğer(bek.)	-	-
TOPLAM	33	100

Küçük işletme yöneticilerine yaptığımız işi nerede öğrendiniz sorusuna, çoğunluğu (%80) bu işi daha önce yapmadıklarını ancak, işyerini kurduktan sonra öğrendiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 3
İşin Nereden Öğrenildiği

Secenekler	Sayısal	% olarak
1. Kurslarda	-	-
2. Cıracılıktan	6	18
3. Tek.Okulda	-	-
4. Diğer(kurulduktan sonra)	27	82
TOPLAM	33	100

Küçük girişimcilere, "kuruluş sermayesini nereden aldıkları" sorusuna cevap olarak; büyük bir kısmı kendi imkanları ile (%85) geri kalan ise aile çevresinden borç aldıklarını ifade etmişlerdir. İşyerinin açılışında banka kredisinin hiç kullanılmaması ilginç ve küçük işletmelere özgü bir durumdur. Bu sonuç daha öncede değindiğimiz gibi küçük işletmelerin genelde kişisel tasarruflar ve çabalar neticesinde kurulduğu gerçeğine tamamen uymaktadır.(Tablo 4'den görüldüğü gibi)

Tablo 4
Kuruluş Sermayesinin Nereden Alındığı

Seçenekler	Sayısal	% olarak
1. Aile çevresi	6	18
2. Kendi kaynakları	27	82
3. Banka kredisi	-	-
4. Diğer	-	-
TOPLAM	33	100

Küçük işletme yöneticilerine "Neden küçük işletme kurmak istediniz" diye sorulduğunda ilk sırayı eldeki paranın daha büyük işletme kurmağa yetmemesi, daha sonraki sırayı ise hem kendine hem çocuklarına temin etme isteği almıştır. Tablo 5'den görüldüğü gibi.

Tablo 5
Küçük İşletme Kurma Nedenleri

Seçenekler	Sayısal	% olarak
-İşyerinin patronu olma isteği	3	10
-Eldeki paranın daha büyük işletme kurmaya yetmemesi	15	46
-Hem kendisine hem çocuklarına iş temin etme isteği	7	20
-Mesleğini değerlendirme isteği	2	7
-Kâr elde etme isteği	6	18
TOPLAM	33	

Araştırma kapsamındaki küçük işletmelerin yöneticilerine "kuruluştan bu yana işletmenizin karşılaştığı en önemli sorun nedir" sorusuna verilen yanıtta, finansman ve pazarlama sorunları ilk sırayı almaktadır. Bugün, küçük işletmelerin büyük işletmelere nazaran daha fazla sorunu olduğunu biliyoruz. Bunların başında da daha önce belirttiğimiz gibi finansman sorunu gelmektedir. Yaptığımız araştırmada da sorunun öneminin azalmadığı, tam tersine yıllar geçtikçe

Tablo 4
Kuruluş Sermayesinin Nereden Alındığı

Seçenekler	Sayısal	% olarak
1. Aile çevresi	6	18
2. Kendi kaynakları	27	82
3. Banka kredisi	-	-
4. Diğer	-	-
TOPLAM	33	100

Küçük işletme yöneticilerine "Neden küçük işletme kurmak istediniz" diye sorulduğunda ilk sırayı eldeki paranın daha büyük işletme kurmağa yetmemesi, daha sonraki sırayı ise hem kendine hem çocuklarına temin etme isteği almıştır. Tablo 5'den görüldüğü gibi.

Tablo 5
Küçük İşletme Kurma Nedenleri

Seçenekler	Sayısal	% olarak
-İşyerinin patronu olma isteği	3	10
-Eldeki paranın daha büyük işletme kurmaya yetmemesi	15	46
-Hem kendisine hem çocuklarına iş temin etme isteği	7	20
-Mesleğini değerlendirme isteği	2	7
-Kâr elde etme isteği	6	18
TOPLAM	33	

Araştırma kapsamındaki küçük işletmelerin yöneticilerine "kuruluştan bu yana işletmeniz karşılaştığı en önemli sorun nedir" sorusuna verilen yanıtta, finansman ve pazarlama sorunları ilk sırayı almaktadır. Bugün, küçük işletmelerin büyük işletmelere nazaran daha fazla sorunu olduğunu biliyoruz. Bunların başında da daha önce belirttiğimiz gibi finansman sorunu gelmektedir. Yaptığımız araştırmada da sorunun öneminin azalmadığı, tam tersine yıllar geçtikçe

pekistiği ortaya çıkmıstır. Aslında finansman sıkıntısı küçük işletmelerin öz kaynak yetersizliğinden doğmaktadır. Bu eksikliği gidermek için çeşitli kaynaklardan kredi sağlamaya çalışmaktadır. Bu kaynaklardan birisi daha önce belirtildiği gibi banka, diğeri örgütlenmemiş para piyasasıdır. Bankalardan kredi almak zor olduğundan diğer kaynağa yönelmek zorunda kalmakta ve bu da pahalı bir yol olduğuna için işletmelerin büyümelerini engellemektedir.

Tablo 6
Küçük İşletmelere Ait Sorunlar

Seçenekler	Sayısal	% olarak
Finansman	15	46
Pazarlama	11	33
Hammadde	5	15
Üretim	2	6
Yerleşim	-	-
Eğitim	-	-
TOPLAM	33	100

Küçük işletme yöneticisine "kuruluşunuzdan bu yana işletmenizın büyümesini engelleyen etkenler var mıdır? varsa nelerdir" diye sorulduğunda verilen yanıtlar aşağıdaki gibi olmuştur.

Tablo 7
Küçük İşletmelerin Büyümesini Engelleyen Etkenler

Seçenekler	Sayısal	% olarak
1. Finansman darlığı	15	46
2. Yüksek faiz	11	33
3. Uygulanan istikrar politikaları sonucu ortaya çıkan para darlığı	7	21
TOPLAM	33	100

Tablo 7. dende görüldüğü gibi küçük işletmelerin büyümesini engelleyen etmenler vardır ve bunların içinde finansman darlığı ilk sırayı almaktadır.

Son yıllarda yaşanan yüksek enflasyon oranı, küçük sanayi işletmelerinde girdi fiyatlarının yükselmesine, özsermayelerinin erimesine yol açmış, sonuçta kredi faizlerini yükseltmiştir. Bu durumda zaten yetersiz olan küçük işletmelerin finansman kaynaklarını daha da azaltmıştır.

Küçük girişimciye "işletmesini genişletmek ve üretimi gerçekleştirmek için mali sorunları nasıl hallettiniz" diye sorulduğunda ilk sırayı "kendi imkanlarım (%60) ve çevreye borçlanarak (%40)" almıştır. "Kredi ve ortak alan hemen hiç işletme yoktur. (Tablo 8)

Tablo 8
Küçük İşletmelerde Mali Sorunlara Nasıl Çözüm Bulunduğu

Seçenekler	Sayısal	% olarak
1. Kendi imkanları	20	60
2. Banka kredisi	-	-
3. Çevreye borçlanarak	13	40
4. Ortak olarak	-	-
TOPLAM	33	100

Küçük işletme yöneticileri "borçlarınızın öz sermayeye oranı nedir" sorusuna ortalama % 38 dolayları olarak cevaplamışlardır. Bu durumu kredi kullanmadığını söyleyen küçük işletmelerin örgütlenmemiş para piyasasından kredi aldıkları halde bunu belirtmemiş olmalarına veya hammaddelerini kredili sağlamış olmalarına bağlayabiliriz.

"Nakit açığınızı belirleyecek çalışmalar yapıyor musunuz". Bu soruya küçük işletme yöneticilerinin % 70 hayır ve % 30 evet yanıtını vermiştir. (Tablo 9)

Faaliyetini sürdüren bir işletme için, nakit bütçeleri nakit açığının ve fazlalığının önceden görülmesine yardımcı olur. Ayrıca günlük nakit girişi ve çıkışı bir defter üzerinde işlenebilir. Oysa araştırma yapılan küçük girişimciler bu konuda pek tutarlı değildirler.

Tablo 9
Nakit Açığını Belirleyen Çalışmalar Var mı?

Seçenekler	Sayısal	% olarak
Hayır	23	70
Evet	10	30
TOPLAM	33	100

Tablo 9 dan da görüldüğü gibi ankete katılanın % 70 i nakit açığı ve fazlalığı ile ilgilenmemektedirler.

Yöneticiye "karşılaştığınız finansman sorunlarını önem derecesine göre sıralayınız" diye sorulduğunda verilen cevaplardan ilk sırayı "işletme sermayesini sağlayamama" olmuştur. Çünkü kuruluş sermayesini etraftan, aileden sağlayabilmektedir ama işletme sermayesine gelince, bu noktada zorlanmakta ve banka kredisine başvurmak veya yasal olmayan tefecilerle çalışmak zorunda kalmaktadır. (Tablo 10)

Tablo 10
Küçük Girişimcinin İşletmelerde Karşılaştığı Finansman Sorunları
(Önem Derecesine Göre)

Seçenekler	Sayısal	% olarak
1. Kuruluş sermayesini sağlayamama	6	18
2. İşletme sermayesini sağlayamama	18	55
3. Genişleme sermayesini sağlayamama	9	27
TOPLAM	33	100

Küçük işletme yöneticilerine "finansman sorununa yol açan etmenler nelerdir" diye sorulunca "kredi maliyetinin yüksek oluşu (% 50)", "öz kaynak yetersizliği (%30)", "kredi alamama (%16)" olarak önem sırasına göre sıralamışlardır. Yöneticiler özellikle bankaların ilgisiz davrandıklarını ve kredilerin maliyetinin düşürülmesi gerektiğini belirtmişlerdir. (Tablo 10)

Tablo 11
Küçük İşletmelerde Finansman Sorununa Yol Açan Etmenler

Seçenekler	Sayısal	% olarak
Kr.maliyetinin yüksek oluşu	16	50
Öz kaynak yetersizliği	10	30
Kredi alamama	6	16
Vadeli satış	2	7
TOPLAM	34	103

Küçük işletme yöneticilerine "finansman ihtiyacı için hangi kaynaklara başvuruyorsunuz" diye sorulduğunda, birçoğu diğer seçeneğini işaretlemişlerdir ki, bu seçenek ise çevreden alınan borçları ifade etmektedir. (Tablo 12)

Tablo 12
Finansman İhtiyacı İçin Başvurulan Kaynaklar

Seçenekler	Sayısal	% olarak
Banka kredileri	-	-
Küçük Sanayi Geliştirme Mrk. (KUSGET)	-	-
Esnaf ve Sanatkar Derneği	-	-
Dış Kaynaklı Fonlar	-	-
Diğer	25	75
Hiçbiri	8	25
TOPLAM	33	100

Yöneticilere kuruluşundan bu yana "Halk Bankası kredilerinden yararlandınız mı" diye sorulduğunda bütün işletmeler "hayır" diye yanıtlamışlardır. (Tablo 13)

Tablo 13
Halk Bankası Kredilerinden Yararlananların Oranı

Seçenekler	Sayısal	% olarak
Hayır	33	100
Evet	-	-
TOPLAM	33	100

Tablo 14
Küçük Sanayicilerin Halk Bankası Kredisini Kullanmama Nedeni

Seçenekler	Sayısal	% olarak
Öz sermaye yeterli	2	7
Faiz oranı yüksek	25	75
Geri ödeme güçlüğü	6	18
Geri ödeme süresinin kısalığı	-	-

Neden olarak ise, faiz oranının yüksekliği en etkili sebep olarak gösterilmiş (%75) geri ödeme güçlüğü (%18) ve öz

sermaye yeterliliği (% 7) diğer nedenler olarak ileri sürülmüştür. (Tablo 14)

Yöneticilere "Banka kredisi alınırken ne gibi nazırlık yapıldığını biliyor musunuz" diye sorulduğunda, verdikleri olumlu yanıtlardan genelde yapılacak işlemleri bildiklerini anlıyoruz.

Tablo 15
Küçük Girişimci Banka Kredisi İçin Ne Gibi İşlemler
Yapıldığını Biliyor mu?

Seçenekler	Sayısal	% olarak
Evet	25	75
Hayır	8	25
TOPLAM	33	100

Tablo 16
Banka Kredilerinin Aksayan Yönleri Var mı?

Seçenekler	Sayısal	% olarak
Evet	25	75
Hayır	8	25
TOPLAM	33	100

Yöneticilerin % 75 i evet diye cevap ve aksayan yönleri sıralamışlardır. Bu da kredi almadıkları halde, kredilere karşı ilgisiz olmadıklarını göstermektedir. Tablo 17'de de aksayan yönlerini görebiliriz.

Tablo 17
Banka Kredilerinin Aksayan Yönleri

Seçenekler	Sayısal	% olarak
Kefil istenmesi	18	55
Gayrimenkul ipotegi istenmesi	10	30
Formalitetlerin çokluğu	5	15
TOPLAM	33	100

Küçük işletme yöneticilerine "Halk Bankası kredilerinin size maliyetini biliyor musunuz" diye sorulduğunda, yanıtlardan ankete katılanlardan % 60'ının bildiğini anlıyoruz.

Tablo 18
Kredi Maliyetlerinin Bilinip Bilinmediği

Seçenekler	Sayısal	% olarak
% 50	-	-
% 60	20	60
% 70	10	30
% 80	3	10
TOPLAM	33	100

Küçük işletme yöneticilerine "son 5 yılda aldığınız kredilerin ana para ve faiz ödemesinde güçlükle karşılaştınız mı" sorusu sorulduğunda, kredi alan işletme olmadığı için yanıt alınmamıştır.

Yine "Halk Bankası kredilerinin geri ödeme süresi sizce uygun mu" diye sorulduğunda küçük girişimci bu soruya da yanıtlanmamıştır.

"Vadesi gelen borçlarınızı erteleyebiliyor musunuz" diye küçük girişimciye sordüğümüzda, bu soruya da yanıt vermemişlerdir. Zaten Halk Bankasından kredi alan küçük

girişimci olmadığını daha önceden belirtmiştik.

Tesvik sisteminin yeterli olup olmadığı konusunda küçük işletmeci, kredi olayına kötümser bakmakta ve bankaların, özellikle küçük girişimciye kredi veren Halk Bankasının gerekli ilgiyi göstermediğini belirtmektedir. Ve öneri olarak:

Tablo 19
Öneriler

Seçenekler	Sayısal	% olarak
Kredi maliyetlerinin düşürülmesi	10	30
Teminat kolaylığının sağlanması	8	25
Düşük faizli yatırım ve işletme kredisi sağl.	9	27
Fiyat istikrarı sağlanması	6	18
TOPLAM	33	100

getirmektedirler.

Yukarıdaki veriler göstermektedirki, küçük işletmelerin en büyük sorunu finansman olup, daha çok da kredilendirilmede zorluk çekmektedirler.

Bu araştırma ile Türkiye'de kredi düzeninde pek bir şeyin değişmediği, kredi dağılımında halen bir eşitsizliğin olduğu, ortaya konmuştur. Ülkemizde küçük işletmeler tek başlarına bırakılmışlardır. Oysa bazı sorunların özellikle de finansman sorununun çözümünde, devletle işbirliği yapmak zorundadırlar. Üstelik Avrupa Topluluğuna katılmamız halinde en çok etkilenecek sanayi dallarından birisi de gıda sanayi olacaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Diğer bölümlerde belirtildiği üzere, bugün Avrupa Topluluğunda ve Dünya'da küçük işletmelerin önemi anlaşılmış, gerek Aİ'ye üye ülkeler, gerekse Aİ Topluluk Kurumları ülkeler tarafından, bu işletmelere destek verilmiş ve böylece konu dahada güncellenmiştir.

Bütün incelenen ülkelerde küçük işletmelerle ilgili bir ana kanun ve bu kanuna dayanan küçük işletmelerin sorunlarına çözüm getirecek talii bir dizi kanunlar mevcuttur. Söz konusu kanunların Japonya'da 29 adet olduğu düşünülürse Türkiye'de bu konudaki gelişmelerin ne kadar eksik ve yetersiz olduğu görülebilir. Bu nedenle Türkiye'de küçük işletmeler için orta ve uzun vadeli çözümlerin gerçekleştirilmesi için bir ana kanun ve bu kanunun destekleyici tedbirlerle ilgili bir mevduat düzenlemesine gidilmelidir. Aslında bu konuda Sanayi Bakanlığınca hazırlanan bir yetki taslağı vardır. Bu taslak EK-1 de verilmektedir.

Ülkemizde, genel kredi hacmi içinde küçük işletmelerin payının çok küçük olduğu bir gerçektir. 8.5 trilyonluk (1988 yılı için) genel kredi, içinde Halk Bankasının bu tür işletmelere verdiğini varsaydığımız ithisas kredilerinin toplamının % 4 gibi küçük bir oranda kalması gerçeği teyit etmektedir. Bankanın sınırlı ve kısıtlı kaynakları ile bu payın artırılması ve bu tür işletmelere yeterli kredi imkanı yaratılması mümkün değildir.

Bu durum yeni yatırım yapmak isteyen ve büyüme çabasında olan küçük girişimcileri, finansman sorunu ile karşı karşıya

bırakmıştır.

Küçük işletmeler, günün değişen koşullarına kendi kendilerine adapte olmak zorundadırlar. Ve mevcut tesisleri modernize etmek, genişletmek, eksikliklerini tamamlamak, teknolojik olarak ömrünü tamamlayan makineleri yenilemek ve daha kaliteli mamül üretebilmek amacı ile ilave yatırım harcamaları yapmak durumundadırlar.

Zaten daha çok teknik yönü ağır bastığı için, yönetim fonksiyonlarını yerine getirmede güç durumlara düşen küçük girişimcinin, finansman konusundaki zayıf tarafı daha belirgin hale gelmektedir. Bu durum yatırım kararlarına da yansımakta, sermaye kullanım alanının yanlış olarak saptanmasına neden olmaktadır. Bu da onların borçlarını ödemede zorluluklarla karşılaşmalarında en büyük etken olmaktadır.

Küçük sanayi işletmelerinin finansman kaynakları ve kredi sorunlarının çözümünde yardımcı olacak önerilerimizi birkaç madde halinde sıralayabiliriz;

- En basta küçük sanayici ile Esnaf ve Sanatkar aynı sistem içinde kredilendirilmemelidir. Bilindiği üzere küçük sanayici ile esnaf ve sanatkarlar aynı özelliklere sahip değildirler ve değişik özellikleri olan küçük işletmelerin kredi ihtiyaçlarının ayrı olarak ele alınması gerekir. Böylece her birim kendi sorunlarına daha kolay eğilebilir. Ve her konuda büyük kolaylıklar sağlanabilir. Özellikle küçük sanayi organizasyonu, küçük sanayi kuruluşlarına finansman, pazarlama, teknik alanda bilgi sağlayacaktır.

- Diğer bankaların da bu kesime kredi vermeleri

sağlanabilir. Halk Bankası küçük sanayi işletmelerine ucuz faizli, orta ve uzun vadeli kredi veren tek bankadır. Sadece bu bankanın imkânlarıyla, bu tür işletmelerin finansman sorunlarını çözmelerine imkân yoktur. Diğer bankaların bu kesime kredi vermelerini sağlamanın en kolay yolu, Merkez Bankasının bu bankalara destekleme primi ödemesidir. Fakat bugünkü sistemde olduğu gibi % 4 oranındaki destekleme hiçbir banka açısından kabul edilemez. Bu oranın (% 10-15) civarında tesbiti halinde küçük sanayi kuruluşlarına tüm bankalardan kredi temin etme imkânı sağlanabilir.

- Küçük sanayiye kredi veren Halk Bankasına Merkez Bankasının verdiği destekleme primi artırılmalıdır. Halk Bankası bugün kendi kaynaklarından küçük sanayiciye orta ve uzun vadeli krediler vermektedir. Merkez bankasından ise sadece % 4 destekleme primi almaktadır. Bu krediler banka açısından kârlılıktan uzak plasmanlardır. Ancak banka bu durumdan dolayı uğradığı kaybı diğer kredi ve bankacılık işletmelerinden çıkarmaya çalışmaktadır. Bunun için banka, plasmanlarının ancak belirli bir kısmını küçük işletmelerin kredilerine ayırmaktadır. Yukarıda değindiğimiz gibi bu destekleme priminin, bankanın zararını ortadan kaldıracak bir oranda (% 10-15'e) çıkarılması halinde küçük sanayi işletmelerinin finansman sorunları kısmen olsun azalacaktır.

- Türkiye Halk Bankası'nın özkaynakları artırılmalıdır. T.Halk Bankası'nın özkaynakları içinde en büyük payı sermaye teşkil etmektedir. Fakat sermayesi yüklendiği fonksiyonlar karşısında çok yetersiz kalmakta, kredi ve finansman

kaynakları tamamen mevduata dayanmaktadır. Bu durumun önüne geçmek için banka özkaynaklarının artırılması gerekmektedir.

- Küçük sanayi işletmelerinin sermaye piyasasına girebilmeleri için gerekli tedbirler alınmalıdır. Günümüzde bir çok işletmenin kapanma durumuna gelmesinin, bonuk kredi sorununun, şirket kurtarma kanununu tartışmamızın nedeni hep sermaye piyasalarının gelişmemiş olmasıdır. Bu durumun tüm şirketleri özel olarak etkilemektedir. Türkiye'de sermaye piyasasının yetersizliği nedeniyle, hakim kuruluş bankalar olmuştur. Bu yüzden faaliyet hacmi daralmaktadır.

- Finansman bonosundan yararlanma olanağı sağlanabilir. Türkiye'de sermaye piyasasının genişletilmesi yönünde çalışmalar yapılmaktadır. Bu piyasaların gelişmesi ile, ilk önce büyük firmalar yeni ve ucuz finansman imkânlarına kavuşacak ve bankalara olan bağımlılığı azalacaktır. Böylece bankalar da yeni pazar arayışı ile küçük işletmelerin ihtiyaçlarına yönelmek zorunda kalacaktır. Ülkemizde yukarıda açıkladığımız uygulamanın başlaması "FINANSMAN BONOSU" nun yaygınlaşması ile çok daha fazla etkili olabilir. Finansman bonosu Türkiye'nin içinde bulunduğu ortama çok uygun kısa vadeli finansman araçlarıdır. Çünkü enflasyonu kontrol altına alma çabalarını sürdürüldüğü ortamlarda finansman kaynağı, tasarruf sahipleri için ise kazançlı bir yatırım alanıdır.

- Merkez Bankası idaresi altında, orta ve uzun vadeli küçük sanayici reeskont kredisi oluşturulabilir. T.C.Merkez Bankasından Halk Bankasına ucuz kaynak aktarımı sağlanarak, küçük sanayicilere daha düşük faizli ve daha yüksek limitli

kredi kullandırılabilir.

- Bu işletmelere sağlanan krediler, banka ve sigorta muamele vergisinden muaf tutulabilir. Banka ve sigorta muameleleri vergisi kredi maliyetini artıran bir unsurdur. Bu yüzden desteklenmesi istenen kesim bundan muaf tutulabilir. Nitekim daha önce Esnaf ve Sanatçılara verilen krediler bu vergiden muaftı. Küçük sanayicilerin büyük bir kısmı, bu derneklere kayıtlı olduğu için yararlanabilmekteydi. Ancak sonradan yapılan düzenlemeler neticesi, bu muafiyet daraltılarak, sadece Esnaf kooperatifleri yardımıyla kullandırılan kredilere uygulanı. Bu ise küçük sanayicilerin kredi maliyetini artıran bir unsur oldu.

- Halk Bankası kanalı ile küçük sanayicilere dış kaynaklı kredi olanağı sağlanmalıdır. Dış kaynaklı kredi temini konusunda Halk Bankası ve aracılık yapan diğer bankalara kolaylık sağlanmalıdır. Halk Bankası küçük sanayi işletmelerine ucuz kredi temini maksadı ile dış kaynaklı kredi konusunda yoğun bir çalışmaya girmiştir. Ucuz faizli, kur riski olmayan bu dış kaynaklı kredilerin daha da artırılması için, ilgili tüm kuruluşların anlayış içinde çalışmaları ve kolaylıklar sağlamaları gerekmektedir.

- Mahalli idareler ve odaların bilgi vermede küçük sanayiye gereken kolaylığı yapmaları gereklidir. Küçük sanayicinin yeni bir yatırıma girmesi durumunda yardımcı olmak amacıyla Ticaret ve Sanayi Odalarının, girişimcinin istediği bilgisi almaları sağlanmalıdır. Bu tip işletmelerde

gerekli finansman bilgilerinden yoksundurlar. Sanayi ve Ticaret Odalarınınca zaman zaman verilecek kurslar ve seminerlerle tamamlanmasına çalışılmalı ve yasal düzenlemeler biran önce yapılarak yurt düzeyinde yaygınlaşması sağlanmalıdır.

- Küçük sanayi işletmelerine makine ve teçhizat modernizasyonu ile ilgili kiralama(Leasing) sistemi oluşturularak finans ihtiyacı daha aza indirilebilir. Finansal kredi ve diğer modern finans imkânları bu işletmelere yöndendirilmemektedir. Bu finansal araçların küçük işletmelerce değerlendirilmesinde gerek devlet ve gerekse diğer kuruluşların neler yapabileceği araştırılmalıdır. Örneğin Japonya'da mahalli hükümetlerin finanse ettiği "tezgah ve teçhizat kiralama teşkilatı" küçük işletmelere tezgah ve makine parkı modernizasyon programına paralel olarak % 5 faiz ve 4.5 yıl vade ile ekipman kiralamaktadır.

- KUSGET (Küçük Sanayi Geliştirme Teşkilatı) güçlü bir teşkilat haline getirilmelidir. Küçük sanayi işletmelerini çeşitli konularda aydınlatmak, finansman konularında kendilerine bilgi vermek ve küçük sanayicilere teknik danışmanlık hizmetleri vermek amacıyla kurulan KUSGET'in güçlü bir teşkilat haline getirilmesi için yasal düzenlemeler bir an önce yapılmalı, hizmetin yurt düzeyinde yaygınlaştırılması amacıyla KUSGET güçlü bir teşkilat haline getirilmelidir.

- Ayrıca, yatırım teşvik belgesine bağlanmış küçük ölçekli yatırım, başka bir belgeyle gereksinme duyulmadan,

orta vadeli yatırım kredisinden yararlandırılmalıdır. Bu tür yatırım kredileriyle ilgili olarak, ülke bazında bir kredi sigorta fonu mutlaka oluşturulmalıdır. Böylece ülke ekonomisi açısından büyük önem taşıyan küçük işletmelerin kredi sorunlarına büyük ölçüde çözüm getirilmiş olacaktır.

- Son olarak hepsinden önemlisi, ekonomide belirsizliğin ve enflasyonun belirli ölçüler icine alınması konusunda çalışmalar yapılmalıdır.

**EK-1 KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELERİN-ESNAF VE
SANATKARLARIN
KORUNMASI VE GELİŞTİRİLMESİNE DAİR YETKİ KANUNU**

AMAÇ :

MADDE 1- Küçük ve Orta Büyüklük'teki işletmelerin, esnaf ve sanatkârların yıllık icra tedbirlerine, 5 yıllık kalkınma planlarına ve milli ekonominin gelişmesine paralel olarak korunması, desteklenmesi, yönlendirilmesi, teşvik edilmesi verimliliklerinin artırılması, ihracaat potansiyelinin yükseltilmesi ve büyük ölçekli işletmeler ile koordineli olarak çalışmalarını ve çalışanlarının ekonomik, teknik ve sosyal seviyelerinin yükseltilmesini sağlamak ve bu işletmeler ile ilgili olarak kendilerine görev verilmiş ve verilecek özel ve kamu kurum ve kuruluşları ve mesleki kuruluşlar arasında işbirliği, koordinasyon ve dayanışmayı temin etmektir. Bütün bu çalışmalarda temel ilke sözkonusu işletmelere değişken ekonomik ve sosyal şartlarda serbest ve adil rekabet etme şartlarının ve ortamının hazırlanmasıdır.

KAPSAM :

MADDE 2- Bu yetki kanuna göre çıkarılacak kanun hükmünde kararname küçük ve orta ölçekli işletmelerin, esnaf ve sanatkârın içinde bulunduğu idari, mali, teknolojik, ekonomik ve sosyal durumlarının günün şartlarına göre düzenlenmesi için:

a- 3143 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığı teşkilatı ve görevleri hakkındaki kanunda,

b- 507 sayılı esnaf ve küçük sanatkârlar kanununda,

c- 132 sayılı Türk Standartları Enstitüsü'nün kuruluş kanununda,

d- Türkiye Halk Bankası A.Ş. Genel Müdürlüğü'nün statüsünde,

e- Küçük ve orta büyüklükteki sanayi işletmelerinin, idari, mali, sosyal, ekonomik durumları hakkında diğer kanun ve kanun hükmündeki kararnamelemlerin ilgili nukumlerinde,

f- İkili anlaşmalar, uluslararası anlaşmalar ve uluslararası finans kurumları tarafından finanse edilen projelerde,

(apılacak yeni düzenleme ve değişikliklerle;

- a) Tasarrufun teşviki,
- b) Mütesebbüslüğün geliştirilmesi,
- c) Uygun yatırım ortamlarının hazırlanması ve yönlendirilmesi,
- d) Ekipman ve yardımcı tesislerin modernleştirilmesi,
- e) Teknolojinin geliştirilmesi,
- f) Yönetimin modernleştirilmesi,
- g) Yapısal güçlendirmenin sağlanması,
- h) Faaliyetleri sırasında karşılaşılan güçlüklerin giderilmesi,
- i) İş taleplerinin artırılması,
- j) İş fırsatlarının düzenlenmesi,
- k) İşçi - işveren ilişkilerinin düzenlenmesi,
- l) Çalışanların refahının sağlanması,
- m) Eğitim imkânlarının geliştirilmesi,
- n) Finansman darboğazlarının giderilmesi, etkin ve

çalışır sistemin kurulması,

o) Sigorta, kefalet ve kredi müesseseleri ile olan ilişkiler,

p) Kooperatifleşme ve/veya ortak amaçlara yönelik kuruluşlar veya tesisler oluşturma,

r) Çok yönlü destek hizmetleri sağlama,

s) İstihdam yaratma,

Konularında alınacak koruma ve teşvik tedbirlerini bağı, ilgili ve kamu tüzel kişiliğini haiz kurulacak organizasyonları ve fonları kapsar.

İLKELER :

MADDE 3- Bakanlar Kurulu 1.maddede verilen yetkiyi kullanırken küçük ve orta ölçekli işletmecı ve müteşebbislerin yönetim, üretim, mühendislik, işletme, pazarlama, malzeme seçimi, tedarikı, yatırım konusu seçme, atelye pratiğı, sigorta, kefalet ve kredi müesseseleri ile ilişkiler, işbirliğı tesisi danışmanlık, kooperatifleşme, ortak atelye ve laboratuvar tesisi ve eğitime hizmetlerini gelişen şartlara ve teknolojiye göre verecek organizasyonu kurmayı ve tedbirleri almayı gözönünde bulundurur.

YETKİ SURESİ :

MADDE 4- Bu kanunla Bakanlar kuruluna verilen yetkiyi kullanma kanunun yayımı tarihinden itibaren iki yıl süre ile geçerlidir. Bu süre içinde Bakanlar Kurulu birden fazla Kanun hükmünde kararname çıkarabilir.

YÜRÜRLÜK :

MADDE 5- Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

YÜRÜTME :

MADDE 6- BU KANUN HÜKÜMLERİNİ Bakanlar Kurulu yürütür.

K A Y N A K Ç A

- AKGUC, Oztin ; Finansal Yönetim, Istanbul Universitesi, İşletme Fakültesi, Muhasebe Enstitüsü Yayınları No:56, Istanbul 1989.
- BAC, Alev; "Dünyadan Çesitli Örneklerle Küçük İşletmelerin Kalkınmadaki Rolü ", Dünyada ve Türkiye'de Küçük İşletmelerin Kalkınmadaki Rolü Sempozyumu, SEGEM, Ankara, 1983.
- BAYKAL, Olcay ve Diğerleri; Küçük Sanayi'nin Yeri, Önemi ve Pazarlama Uygulamaları, MPM Yayınları No:328, Ankara, 1985.
- BAYKAM, Cemile; "Küçük İşletmelerin Sorunları ve Çözüm Hususunda Öneriler ", Küçük İşletmelerin Problemleri ve Çözüm Yolları Sempozyumu, Istanbul, 12-13 Aralık 1983.
- CANBAS, Serpil; "Küçük ve Orta Boy Sanayi İşletmelerinin Finansal Sorunları ve Türkiye'de ve Avrupa Topluluğunda Küçük ve Orta Boy Sanayi İşletmelerine Sağlanan Finansal Destekler", 3.Ulusal İşletmecilik Kongresi, 30 Kasım 1989, Kapodokya.
- CARSBERG, B.V. ve Diğerleri; Small Company Financial Reporting Published in Association With, in England, 1985.
- CEMALCILAR ve Diğerleri; İşletmecilik Bilgisi, İşletme Özürlü Çocuklar Vakfı, Yayınları No:3, Eskisehir, 1989.
- CEYLAN, Ali; Küçük İşletmelerin Finansal Yönetimi ve Bursa Bölgesinde Bir Uygulama, Üniversite Basım evi, Bursa, 1982.
- CEYLAN, Ali; "Küçük İşletmelerde Sermaye Gereksiniminin Belirlenmesi", I.T.I.A. Dergisi Cilt VII, Bursa, Eylül 1978, No:3.
- CLIFFORD-Baumbach, How to Organize and Operate a Small Business 5. Ed. Prentice Hall, Inc. Englewood Cliff, New Jersey, 1973.
- Commission of the European Communities, Job Creation in Small and Medium Sized Enterprises Volume I, II, III Document, 1987.
- DPT. Esnaf ve Sanatkâr ve Küçük Sanayi Sektör Raporu, Yayın No: 1856, SPB 361, Aralık 1982.
- DPT 5.Bes Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Kom. Raporu, Yayın No: 1913, D.İ.K.289, Ankara, 1983.
- Dewhurst and Burns, Finance and Control, " Bank Finance" the McMillian Press Ltd. First Published, London 1983.

- DPT 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Yayın No: 2169, Ankara 1989.
- DÜNDAR, Hazar; "Küçük ve Orta Sanayi Tesebbüslerinin Eğitim Sorunları ve İş Başında Eğitim", Küçük ve Orta Sanayi Tesebbüslerinin Gelistirilmesi Semineri. Ankara, 1973.
- ERTUNA, Özer; "Küçük ve Orta Boy İşletmeler Kredi Bulmada Zorlanıyor", İstanbul Sanayi Odası Dergisi, Yıl 22, Sayı 253, Mart 1987.
- EUGENE, Stanley ve Diğerleri; Modern Small Industry For Developing Countries, McGraw Hill Book Company, Newyork. 1965.
- FINDIKLI, Remzi; "Küçük Sanayi İşletmelerinin Gerekliliği ve Sorunları", Küçük İşletmelerin Problemleri ve Çözüm Yolları Sempozyumu, İstanbul 12-13 Aralık 1983.
- GLASSMAN, Cynthia; "Measuring and Managing Small Business Risk" Bank Administration, V.63 n.1, Jan.1987.
- GÖNENLİ, Atilla; "Türk Küçük İşletmelerinin Kredilendirilmesi" Sevk ve İdare Dergisi, Sayı 77, Ocak 1975.
- GÖKDUMAN, Nezi; "Dünya'da ve Türkiye'de Küçük İşletmelerin Kalkınmadaki Rolü", Dünya'da ve Türkiye'de Küçük İşletmelerin Kalkınmadaki Rolü Sempozyumu, Ankara, 17-18 Ekim, 1983.
- HALK BANKASI; 1988 Faaliyet Raporu.
- HALK BANKASI; 1989 Faaliyet Raporu.
- HORNE, J.Van; Finansal Yönetim Politikaları, (Çeviren Osman Tekok ve diğerleri), Ankara İ.T.İ.A Yayınları 1978.
- HOWARD, Robert; "Can Small Business Help Countries Compete", Harvard Business Review, Nov.-Dev.1990.
- İ.S.O.; Küçük ve Orta Boy Sanayi Kuruluşlarında Ekonomik ve Finansal Yönden Değerlendirmeler, Yayın No: 1987/ 19, Kasım 1987.
- İ.S.O. Dergisi; "Küçük ve Orta İşletmeler Banka Kredisinden Yararlanamıyor" Sayı 253, Mart 1987.
- İ.T.O.; "Küçük Sanayinin Finansmanı", Küçük Sanayicinin Sorunları Semineri, 1.Tebliğ, No:1988/34.
- İ.T.O.; Küçük İşletmelerin Finansman ve Yönetim Sorunları Yayın No: 1986/13, İstanbul, 1986.

- I.K.V.; AET'de Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler ve Türkiye, Yayın No: 57, Mayıs 1988.
- Küçük Sanayi Yönlendirme Raporu, 1. Sanayi Şurası, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Ankara 1987.
- LITTLE, M.I. ve Diğerleri; "Small Manufacturing Enterprises Acomparative Analysis of India and Other Economies", A World Bank Research Publication, 1987.
- MPM Yayınları; Gıda Sanayisinde Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Yolları, No:328, Ankara 1989.
- MPM Yayınları; Küçük Sanayi İşletmelerinin Konumu Önemi ve AT'a Girerken Karşılaşılabilecek Sorunlar ile Çözüm Yolları, No:426, Ankara 1990, S.19.
- MPM Yayınları; Küçük ve Orta Sanayi'nin Kredi Problemleri, Yayın No: 40, Ankara 1972.
- MAZLUM, Mustafa; "Türkiye'de Küçük Sanayi Nasıl Gelişebilir" İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 1, Adana 1989.
- MUFTUOĞLU, Tamer; "Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri", A.U.Basın Yayın Yüksekokulu Basım-evi, Ankara 1989.
- OTABATMAZ, Dilara; " Japonya'da Küçük Sanayi ", Ankara Sanayi Odası Dergisi, Temmuz-Ağustos 1988, Yıl 12, Sayı 93.
- BZALF, San; Küçük İşletmeler ve Ekonomi İçindeki Yeri, Sevk ve İdare Dergisi, Ocak 1975.
- ; Küçük İşletmeler, Ankara 1975.
- OLCUOĞLU, Adnan; "Küçük Sanayi İşletmelerinde İş Gücü Kullanımı Açısından Eğitim", Dokuz Eylül Üniversitesi ve İzmir Esnaf ve Sanatkarlar Derneği Birliği Ortak Semineri, Tebliğ No:15, 1983.
- PAZARCIK, Orhan ve Diğerleri; Küçük Sanayi'nin Yeri Önemi ve Pazarlama Uygulamaları MPM Yayınları, No:328, Ankara, 1985.
- RAY, Graham and Hutchinson; " Financial Facilities For Small Enterprice", The Financing and Financial Control of Small Enterprice Development, Gower Studies in Small Business, Volume 1978.
- REINECKE, J.A. ve Diğerleri; Introduction to Business, Sixth Edition U.S. 1989.
- Samual and Wilker; Management of Company Finance, Forth Edition Von Nostrand Reinhold Co. Ltd., Berkshire, England, 1986.

- SZABO, Joanc; "Small Firms Credit Crunch", Nation's Business, v.78, n.7, Jul. 1990.
- TANBERG, Sibel; "Küçük işletmelerin Yönetim Problemleri", Sıvk Sıvk ve İdare Dergisi, Ocak 1975.
- TAYLOR, Tom; "The Financing of Industry and Commerce," The Small Firms Sector", Heinemann-London, First published, 1985.
- TOSKAY, Ertan; "AET Ülkelerinde Küçük ve Orta Sanayi Tesebbüsleri ile ilgili Gelismeler", Küçük ve Orta Sanayi Tesebbüsleri Gelistirme Semineri, MPM Yayın No: 120, 1973.
- TOSKAY, Ertan; "Küçük Sanayinin Önemi", T.K.V. Dergisi, Küçük ve Orta Sanayinin Gerekliliği Semineri, MPM Yayın No:198.
- UNIDO; Small Scale Industry, Monograph, No:11, Newyork, 1969.
- UNIDO; Small Scale Industry, United Nations, Publication, Newyork, 1979.
- ZEYTİNOĞLU, Erol; "Avrupa Ekonomik Topluluğunda Küçük Sanayinin Önemi", T.K.V Dergisi No:46, Haziran 1986.

KUÇUK ÖLÇEKLI SANAYI İŞLETMELERİ ARAŞTIRMA
ANKETİ (1990)

Anketi veren :

- 1- İşyerinin Ticaret Unvanı :
İşyerinin Kuruluşu Yılı :
İşyerinin İş Türü :

2- İş nasıl kurdunuz?

- () Devren aldım
() Kendi çabamla aldım
() Miras kaldı
() Diğer

3- 1990 itibariyle iş yerinde çalışanların sayısını belirtiniz.

- () 1 - 9 () 10 - 19 () 20 - 30

4- Yaptığınız işi nereden öğrendiniz?

- () Teknik okulda
() Kurslardan
() Küçük yaşlarda çıraklık yaparak
() Diğer

5- Küçük işletme kurmanızın nedeni nedir?

- () İşyerinin patronu olma isteği
() Eldeki paranın daha büyük işletme kurmaya yetmemesi
() Kâr elde etme isteği
() Hem kendisine hem çocuklarına iş temin etme isteği
() Mesleğini değerlendirme isteği

6- İşyerinizi açarken gerekli parayı nasıl temin ettiniz?
(Birden fazla işaretleyebilirsiniz.)

- () Aile çevresinden
() Kendi kaynaklarından
() Banka kredisi
() Diğer

7- Şirketinizin kuruluşundan bu yana karşılaştığı en önemli sorun nedir?

- () Finansman
() Pazarlama
() Hammadde temini
() Eğitim
() Yerleşim
() Üretim

- 8- Kuruluşunuzdan bu yana işletmenizin büyümesini engelleyen etkenler var mıdır? Varsa nelerdir?
- 9- İşyerinizi genişletmek için mali sorunlarınızı nasıl hallediyorsunuz?/Hallettiniz?
- Kendi imkânlarımla
 Banka kredileri ile
 Çevreye borçlanarak
 Ortak alarak
 Başka bir işletme ile birleşerek
- 10- Toplam borçlarınızın öz sermayeye oranını biliyor musunuz?
- Evet Hayır
- 11- Nakit açığınızı belirleyecek çalışmalar yapıyor musunuz?
- Evet Hayır
- 12- Karşılaştığınız finansman sorunlarını önem derecesine göre sıralayınız.
- Kuruluş sermayesini sağlayamama
 İşletme sermayesini sağlayamama
 Genişleme sermayesini sağlayamama
- 13- Finansman sorununa yol açan etmenleri önem sırasına göre işaretleyiniz.
- Kredi maliyetinin yüksekliği
 Öz kaynak yetersizliği
 Kredi alamama
 Vadeli satış
- 14- Finansman ihtiyacı için hangi kaynaklara başvuruyorsunuz?
- Halk Bankası
 Küçük sanayi geliştirme merkezi (KÜSGET)
 Esnaf ve sanatkârlar derneği
 Dış kaynaklı fonlar
 Diğer
- 15- Kuruluşunuzdan bu yana Halk bankası kredilerinden yararlandınız mı? Cevap hayır ise 16. soruya geçiniz.
- Evet Hayır
- 16- Halk Bankası kredilerini kullanmama nedenlerini belirtiniz.
- Öz sermaye yeterli
 Faiz oranları yüksek
 Geri ödeme güçlüğü
 Geri ödeme süresinin kısalığı

17- Banka kredisi alırken ne gibi hazırlık yapıldığını biliyor musunuz?

Evet Hayır

18- Banka kredilerinin aksayan yönleri var mı? Cevap evet ise 19. soruya geçiniz.

Evet Hayır

19- Banka kredilerinin aksayan yönleri nelerdir?

Kefil istenmesi
 Gayrimenkul ipotegi istenmesi
 Formalitelerin çokluğu
 Diğer

20- Halk Bankasının kredilerinin size maliyetini biliyor musunuz?

%50 %60 %70 %80

21- Son 5 yılda aldığınız kredilerin ana para ve faiz ödemesinde güçlükle karşılaştınız mı?

Evet Hayır

22- Cevabınız evetse nedenlerini lütfen belirtiniz.

23- Banka kredilerinin geri ödeme süresi sizce uygun mu?

Evet Hayır

24- Vadesi gelen borçlarınızı zamanında ödeyebiliyor musunuz?

Evet Hayır

25- Sizce küçük sanayi işletmelerine uygulanan teşvik sistemi uygun mu? Neler önerirsiniz?

ANKETİMİZE KATILDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ...

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ÖZGEÇMİŞ

1955 Mersin doğumluyum. İlk ve orta öğrenimimi burada tamamladım. 1988 yılında İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisini, 1989'da İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsünü bitirdim. Halen Mersin Meslek Yüksekokulunda 6 yıldır öğretim görevlisi olarak çalışmaktayım. Evli ve 2 çocuk annesiyim.

İsmet BOLAT

TEZ ÖZETİ

Dünya üzerinde sosyal ekonomi ve politik yapıları farklı bir çok ülkeyi gözden geçirdiğimizde ilginç bir tabloyla karşılaşırız. Bu yanda 3 - 5 kişinin çalıştığı küçük işletmeler büyük firmaların, davranışları ve toplumsal yapıyı etkileme biçimleri hakkında birçok kaynak bulunabilmesine, teori üretilmesine rağmen, küçük işletmelerin üzerinde pek fazla durulmamıştır. Ancak zamanla ekonomik ve sosyal boyutlarda kazandıkları öneme paralel olarak bir nitelik değişikliğine uğramışlardır. Artık bugün küçük işletme deyince başarısız olduğu için küçük ölçeklerde kalmış işletmeler değil tam tersine dinamik, yenilikçi fırsatları zamanında değerlendirebilen işletmeler kastedilmektedir.

Ülkemiz küçük işletmelerin varlığı yönünden başka ülkelerde görülmeyecek bir geçmiş sahiptir. Özellikle batı ve doğu ticaretinin ortasında yer alması onu yönlendirmiş, ancak zamanla gerekli gelişmeyi gösteremediği için duraklama devresine girmiştir. Cumhuriyetin ilanıyla yeniden gündeme gelmiş ve gelişmeye başlamıştır. Nitekim D.İ.E'nin 1985 işyeri sayımında işyerlerinin %93 ünü küçük, %7 ini büyük olarak saptamıştır. İstihdam açısından ise %68 ile çalışanların büyük bir kısmını bünyesinde toplamıştır.

Bugün ülkemizde küçük işletmelerden bahsedildiği zaman hemen akla "Küçük Sanayi İşletmeleri" gelmektedir. Ve insanların değişen taleplerini karşıladığı, ekonominin hemen her sektörüne girebildiği

için gittikçe daha fazla değer kazanmaktadır. Sanayileşmiş ülkelerin özel üretiminin 1/3 ünün küçük sanayi işletmeleri tarafından yapılması bu düşüğü dektelemektedir.

Küçük sanayici genellikle bilgi ve tecrübesiyle üretime rahatlıkla yön verebilmekte ancak diğer işletme fonksiyonlarına gelince aynı başarıyı gösteremeyip bazı sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunların içinde en önemlisi de finansman olmaktadır. Başlangıçta özsermayenin sınırlı olması, finansal tabloları sağlamadaki güçlükler, küçük girişimcinin ihtiyacı olan krediyi bulmada, sorunla karşılaşmaktadır. Bunun sonucunda zor durumda kalınca ya faizle örgütlenmemiş para piyasasından para bulmakta, ya da borçlanarak mal satın almaktadır. Çünkü banka kredileri hem küçük işletme kredi ihtiyacını karşılayamamakta hem de bankalar daha çok büyük işletmelerle çalışmayı tercih etmektedirler. Bütün bunlar küçük girişimci için caydırıcı unsur olmaktadır.

Ülkemizde küçük sanayi destekleyen tek banka Türkiye Halk Bankası'dır. Fakat o da ihtiyacı tam karşılayamamaktadır. Bunun yanında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı her yıl bütçesinden bir fon ayırarak uzun vadeli, düşük faizli kredi vermekte, yine BAĞ-KUR 1985'den beri kısa vadeli işletme kredi vermektedir. Dış kaynaklı fonlar ve diğer bankalar biraz olsun yardımcı olmaktadır. Dünyada küçük sanayiye yönelik kredilerde, genellikle devlet desteği görülmektedir. Devlet birtakım yasal tedbirler alarak, algoritma tekliflerini kurarak küçük sanayiciye imkânlar tanımaktadır.

Ülkemizde, konunun önemi nedeniyle birtakım yasal düzenlemeler ve tedbirler getirilmiş olmakla beraber etkin bir yönlendirme için kanunlarla yeniden koordine edilmesi gerekir. Bu amaçla diğer ülkelerin

bu konudaki yasal tedbirleri incelenerek bünyemize uygun bir sistem kurulmasına çalışılmaktadır.

AET'ye girme aşamasında bulunduğumuz şu günlerde daha dengeli bir ekonomi oluşturmak çabalarında, küçük işletmelerin gözardı edilemeyeceği düşüncesiyle yapılan bu çalışma beş bölüme ayrılmıştır. Önce küçük işletmelerin genel hatları içinde inceleyip nasıl geliştiği hakkında açıklama yapılmış, ikinci bölümde genel sorunlar ve ekonomik açıdan önemi üzerinde durulmuş, üçüncü bölümde küçük sanayi işletmelerinin çok ihtiyaç duyduğu finansman kaynakları ve bu kaynakların içinde kredilerin yeri incelenmiş hem tüketiciye hem de dünyada küçük sanayiye yönelik krediler araştırılmıştır. Dördüncü bölümde küçük işletmeleri kapsayan bir anket uygulaması yapılmıştır. Son bölümde de konuyla ilgili güçlüklerin giderilmesi için ileri sürülen öneriler ile araştırma son bulmuştur.